

EEN GOED BEWAARD GEHEIM

Museum Maassluis
Vrienden van het Museum Maassluis
Historische Vereniging Maassluis

MAASSLUIS

STAAG / Coöperatie MuseumMakers U.A.
www.staag.nl
www.museummakers.nl

STAAG

Inhoud

	VOORWOORD 3		
1	INLEIDING 4	8	HET BELANG VAN DE CITYMARKETING 21
1.1	Aanleiding 4	8.1	Grote kansen 21
1.2	Voorgeschiedenis 4	8.2	Doelgroepen toerisme 21
1.3	Thema's 4	8.3	Thema Sleepvaart 21
1.4	Aanpak 5	8.4	Wat biedt citymarketing ons? 22
		8.5	Toerisme en cultuur in Maassluis 22
2	DE AANBEVELINGEN IN DIT RAPPORT 6	9	VAREND ERFGOED 24
2.1	Waardstelling gemeentelijke collectie 6	9.1	Sleepvaartmuseum 24
2.2	Gezamenlijke programmering 2020 – 2025/2027 6	9.1.1	Tijdelijke exposities 24
2.3	Implementatie vernieuwde productiecyclus Museum Maassluis 6	9.1.2	Vernieuwing 25
2.4	Interne aanpassingen locatie Zuidoost 7	9.2	Sleepboten en haven 25
2.5	Lange termijn beleid 'Publiek en erfgoed Maassluis' 7	9.3	Historische Scheepswerf/Trekschuit 25
3	MUSEUM MAASSLUIS 8	10	DE VERBINDERS 26
3.1	De plek 8	10.1	Gemeenteraad en B&W 26
3.2	Bedrijfsvoering 8	10.1.1	De gemeentelijke kunstcollectie 26
3.3	Professionaliteit 8	10.1.2	Ondersteuning verandertraject 26
3.4	Tijdelijke tentoonstellingen 9	10.1.3	Molen De Hoop 27
3.5	Kunst en geschiedenis 10	10.1.4	Cultuurmakelaar 27
3.6	Collectiebeleid 10	10.1.5	Culturele Raad Maassluis (CRM) 27
4	DE VRIENDEN 12	11	EDUCATIE 29
5	HISTORISCHE VERENIGING MAASSLUIS 13	11.1	Cultuurmenu 29
5.1	Activiteiten 13	11.2	Educatie voor scholen buiten het Cultuurmenu 29
5.2	Organisatie 13	11.3	Voortgezet onderwijs en volwassenen 29
5.3	De maatschappelijke betekenis van de HVM 13	11.4	Volwassenen 29
5.4	Samenwerking met het museum 14	12	PROGRAMMERING EN PRODUCTIE 30
5.5	Samenwerken in en rond de expositie 14	12.1	Huidige gang van zaken programmeren tijdelijke exposities 30
5.6	Front officefunctie 15	12.2	Productie-tijdlijn 31
6	DE MUSEUMCOLLECTIE 16	12.3	jaarcyclus programmering 32
6.1	Collectie 1900 16	13	HUISVESTING 34
6.2	Kunst in de Collectie Maassluis 16	13.1	Huidige huisvesting Zuidoost 34
6.3	Realia in de Collectie Maassluis 16	13.1.1	Locatie 34
6.4	De toekomst van de museumcollectie 16	13.1.2	Collectiedepot 34
6.5	afbakening verzamelgebied 17	13.1.3	Werkplekken 34
6.6	programmering als toets voor de collectie Maassluis 17	13.1.4	Expositieruimte 34
6.7	afstemming met de HVM 17	13.1.5	Publieksfunctie HVM 34
6.8	(her-)formulering verzamelgebied Collectie 1900 en kunst in Collectie Maassluis 17	13.1.6	Ruimtegebrek 34
6.9	structuur documentatie Collectie 1900 18	13.2	Gezamenlijke huisvesting 34
7	DE KUNST EN DE KUNSTENAARS 19	14	GESPREKSPARTNERS 35
7.1	aanpak kunsttentoonstellingen 19	15	BRONNEN 36
7.2	het verhaal centraal 19		
7.3	Maassluise kunstenaars 19		

Voorwoord

Mijn eerste kennismaking met Maassluis was een aangename verrassing. Niet alleen door de wunderschone historische binnenstad, de haven, het water, de schepen, maar vooral omdat ik bij het werken aan dit rapport ontdekte hoe actief veel mensen in deze stad zijn om de cultuur en het erfgoed van Maassluis te bewaren en te presenteren.

Buiten Maassluis weten nog te weinig mensen wat Maassluis allemaal te bieden heeft. Net als voor mij tot een paar maanden geleden, is Maassluis voor veel mensen nog

een Goed Bewaard Geheim.

In dit rapport heb ik geprobeerd om zo concreet mogelijk aan te geven welke acties volgens mij gedaan zouden kunnen worden om zaken nog beter te laten werken. Mijn aanbevelingen heb ik uiteraard getoetst aan de visie van mijn opdrachtgevers, maar ze zijn ook gebaseerd op mijn persoonlijke waarneming. Daarom schrijf ik in dit rapport op veel plaatsen in de eerste persoon enkelvoud.

De hulp en de vele tips en aanbevelingen die ik kreeg hebben veel indruk op me gemaakt. Ik wil graag iedereen bedanken die me daarbij heeft geholpen.

Voorjaar 2019, Taco Pauka

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In het najaar van 2018 ontstond bij de besturen van Stichting Museum Maassluis, Vereniging Vrienden van het Museum Maassluis en Historische Vereniging Maassluis de behoefte aan een nadere oriëntatie op de toekomst van en samenwerking tussen deze drie partners. Directe aanleiding was dat er verkennende gesprekken gaande waren met ontwerpers van Coöperatie MuseumMakers over een gewenste herinrichting van de Dijkzaal met een vernieuwde presentatie over de geschiedenis van Maassluis. Er rezen bij de gesprekspartners vragen over de doelstelling van deze herinrichting, het beoogde publiek en ook over de positie van de partners die om de tafel zaten. Er bleek behoefte aan een 'visiedocument', dat in een later stadium gebruikt zou kunnen worden bij het opstellen van een plan voor de realisatie van de herinrichting, maar dat ook de basis zou vormen voor het beleid in de komende jaren.

Dat visiedocument ligt nu voor u.

1.2 Voorgeschiedenis

Sinds de verzelfstandiging van het toenmalige Gemeentemuseum is voortvarend gewerkt aan de modernisering van het museum. Het museum werd verbouwd om meer aan de eisen van deze tijd te voldoen. Ook werd in de jaren daarna een permanente expositie en een lange reeks tijdelijke tentoonstellingen georganiseerd. Dit alles gebeurde met een sterk gereduceerd exploitatiebudget en sterk ingekrompen betaalde formatie. Veel werkzaamheden die voordien uitgevoerd werden door betaalde medewerkers moesten vanaf dat moment worden overgenomen door vrijwilligers.

Enige tijd na de verzelfstandiging trok de HVM in bij het museum. Omdat deze inhuizing niet ingecalculeerd was bij de verbouwing, werd het dus al kort na de verbouwing erg 'krap' in het gebouw aan de Zuidoost. Maar beide partners zagen meer dan alleen financiële voordelen bij deze gezamenlijke huisvesting. Men verwachtte dat dit synergie zou opleveren, waardoor beide partners elkaar ook inhoudelijk beter zouden kunnen vinden.

Dat is tot op heden nog onvoldoende gebeurd, maar de gezamenlijke huisvesting en de gesprekken over verdere samenwerking hebben wel een belangrijke discussie op gang gebracht over de identiteit van met name het museum. Deze discussie is niet nieuw, maar is door de inhuizing van de HVM wel nieuw leven ingeroepen.

Sinds het toenmalige Gemeentemuseum Maassluis in en rond de jaren zeventig

begon met het in haar collectie opnemen van kunst, veranderde het karakter van het museum van overwegend 'oudheidkamer' waar de lokale geschiedenis centraal stond, naar -ook- een museum voor 20e -eeuwse kunst. De sterke binding van het museum met de Maassluise bevolking bleef al die decennia onverminderd groot, getuige bijvoorbeeld de altijd zeer actieve en loyale vriendenvereniging. Maar de dubbele programmering van het museum leverde ook vaak discussie op. De indruk bestaat soms dat de waardering voor bepaalde exposities staat en valt met de appreciatie van betrokkenen bij een van de twee disciplines 'kunst' of 'geschiedenis'. De wens tot meer synergie tussen het museum en de HVM heeft deze discussie nieuw leven ingeblazen. Dat de wil om serieus samen te werken sterk is, komt onder andere tot uiting doordat in het bestuur van het museum bestuursleden van de beide andere organisaties een zetel hebben.

1.3 Thema's

In hoofdlijnen ga ik in dit rapport in op de volgende thema's:

- + het verzamelbeleid van het museum, de opdracht vanuit de gemeente (eigenaar van een groot deel van de collectie) en het daaruit voortvloeiende collectiebeheer;
- + de toekomst van de samenwerking tussen de historische vereniging en het museum;
- + de rol van de vrienden en de relatie van de vrienden met het museum;
- + de verdere ontwikkeling van het educatiebeleid van het museum;
- + het verder optimaliseren van de verbinding met de Maassluise gemeenschap;
- + het bereiken van meer museumbezoekers dan het huidige aantal;
- + de huisvesting van het museum en de historische vereniging.

Hoewel ik in dit rapport zoveel mogelijk concrete voorstellen doe, bevat dit rapport geen afgerond en gedetailleerd beeld van de toekomst. Dat beeld is namelijk in veel gevallen afhankelijk van de uitkomst van de in dit rapport voorgestelde stappen.

Voor het onderzoek naar deze onderwerpen is gekeken naar

- + De interne gang van zaken, waaronder de samenwerking tussen de drie partners. Met 'intern' wordt in dit rapport bedoeld: bij en door besturen, medewerkers, vrijwilligers van museum, vrienden en HVM.
- + Externe factoren die voor de hierboven genoemde thema's belangrijk zijn, zoals het gemeentelijke beleid, de positie van kunstenaars in Maassluis, de stadspromotie en collega-ergoedinstellingen in Maassluis. Dit rapport bevat de sterke aanbeveling om de krachten in Maassluis veel meer te bundelen.

1.4 Aanpak

Het proces vraagt van de partners (intern en extern) om de eigen rol en positie en taken te herijken. De drie besturen vinden het om die reden zeer belangrijk dat dit rapport door zoveel mogelijk mensen 'gedragen' kan worden. Daarom heb ik tussen half februari en half april 2019 gesprekken gevoerd met een grote groep interne en externe gesprekspartners. Iedereen was uitgenodigd om zo'n gesprek met mij te voeren. Van die uitnodiging is royaal gebruik gemaakt. In totaal heb ik ter voorbereiding van dit rapport 35 gesprekken (herhalingsgesprekken met dezelfde personen niet meegerekend) gevoerd met 52 personen. Aan het eind van dit rapport is een volledige lijst van gesprekspartners opgenomen.

Mijn gesprekspartners kwamen uit de volgende gremia:

De besturen van museum, HVM en Vrienden;

Betaalde medewerkers Museum Pieter van Houten en Caroline Schillemans;

Vrijwilligers van de HVM en het museum;

Gemeente Maassluis, ambtenaren cultuur, erfgoed, economie en toerisme, de Cultuurmakelaar, vertegenwoordigers van de Culturele Raad Maassluis, wethouder Cultuur;

Vertegenwoordigers van Sleepboothaven en Sleepvaartmuseum;

Betrokkenen citymarketing in Maassluis;

Vertegenwoordigers van professionele Maassluisse kunstenaars, individuele kunstenaars en kunstzinnige vorming;

Personen die in het verleden betrokken zijn geweest bij de ontwikkelingen rond de HVM of het museum.

Dit rapport is gebaseerd op deze gesprekken, op andere rapporten en literatuur, en op eigen waarneming.

Op woensdag 3 april 2019 heb ik een mondelinge terugkoppeling van de gesprekken verzorgd. Hierbij waren 36 intern betrokkenen aanwezig.

Bij de uiteindelijke redactie van het rapport hebben voorzitters van de HVM, het museum en de vrienden, Pieter van Houten en Caroline Schillemans conceptversies van commentaar voorzien. In formele zin heeft het rapport dat voor u ligt de status van advies van Coöperatie MuseumMakers aan de drie opdrachtgevers. Impliciet bevat het rapport ook adviezen aan andere partners, zoals de gemeente en andere erfgoedinstellingen in Maassluis.

2 Aanbevelingen in dit rapport

In de loop van dit rapport zijn per instelling **ADVIEZEN** verwoord. In dit hoofdstuk is in het kort omschreven welke organisatorische randvoorwaarden geschapen zouden moeten worden -en door wie- om deze aanbevelingen gestalte te geven.

2.1 Waardestelling gemeentelijke collectie

Omschrijving

Onderzoek naar de kunstcollectie van de gemeente Maassluis. Dit onderzoek moet resulteren in:

- + Een heldere beschrijving van de ‘Grote Gemene Deler’ van de collectie. Over welke kunststromingen hebben we het precies, hoe onderscheidt deze collectie zich van andere, bij welke andere bestaande collecties sluit deze inhoudelijk aan en wat is de specifieke relevantie van deze collectie voor Maassluis?
- + Het globaal in kaart brengen van in Nederland of daarbuiten beschikbare documentatie over relevante kunstenaars en kunststromingen.
- + Een voor het Museum en de Vrienden hanteerbare checklist aan de hand waarvan afzonderlijke objecten kan worden getoetst mbt toekomstige verwerving, afstoting en mbt toekomstige inzetbaarheid bij tentoonstellingen.

Opdrachtgever

Gemeente Maassluis

Uitvoering

Uit te voeren door een aan te stellen kunsthistoricus in samenwerking met Museum Maassluis, Vrienden, Maassluise Kunstenaars, CRM en HVM.

Tijd

Start zo spoedig mogelijk, om optimaal aan te kunnen sluiten bij onderstaande ontwikkelingen.

2.2 Gezamenlijke programmering 2020 – 2025/2027

Omschrijving

De gezamenlijke partners stellen een programmering vast voor de komende jaren waarin zoveel mogelijk publieks-activiteiten (tentoonstellingen, evenementen, educatie, publicaties etc.) onderling worden afgestemd op inhoud en planning. Waar mogelijk worden gezamenlijke projecten opgezet, zoals tentoonstellingen over 1 thema op meerdere locaties en combinaties van tentoonstellingen met evenementen en activiteiten.

Doelstellingen is om met een samenhangende programmering meerwaarde te creëren voor bezoekers aan Maassluis en voor Maassluizers. Onderdelen van dit project zijn het verruimen en synchroniseren van openingstijden en het vervangen van de huidige afzonderlijke toegangskaartjes door 1 entreekaartje dat overal toegang geeft.

Opdrachtgever

Gemeente Maassluis

Uitvoering

De Stadsmakelaar Cultuur van de gemeente Maassluis en een door gemeente Maassluis aan te stellen tijdelijk programmeur in samenwerking met de erfgoedpartners, Ervaar Maassluis, Maassluise kunstenaars en CRM.

Tijd

In de tweede helft van 2019 werken de partners samen om een gezamenlijke programma-agenda voor de komende jaren vast te stellen. Als dit lukt, worden in 2020 afzonderlijke projectplannen opgesteld voor 2021, 2022 en 2023. Voor 2024 t/m 2027 wordt in 2019 een voorlopige thema-lijst opgesteld. Eind 2020 wordt de samenwerking voor het eerst geëvalueerd. Op basis daarvan wordt bepaald of deze in deze vorm wordt voortgezet.

2.3 Implementatie vernieuwde productiecycclus Museum Maassluis

Omschrijving

In Museum Maassluis maken de huidige korte tentoonstellingsperiodes plaats voor een lagere frequentie met langer lopende projecten, waarin meer tijd wordt ingeruimd voor research, pr+marketing, educatie en randprogrammering. Deze werkwijze vereist de implementatie van een nieuwe manier van werken, waarbij vooral in de beginfase nieuwe expertise nodig is.

Opdrachtgever

Museum Maassluis en HVM ism gemeente, erfgoedpartners en kunstenaars

Uitvoering

Een tijdelijk programmeur zet in samenwerking met de huidige betaalde staf (Pieter van Houten en Caroline Schillemans) de eerste projecten – nieuwe stijl in Museum Maassluis op. Aanbevolen wordt om deze functie te combineren (zelfde

persoon) met die van tijdelijk programmeur voor het samenwerkingsverband (zie 2).

Tijd

In de tweede helft van 2019 wordt in samenwerking van de Maassluis partners een programma-agenda opgesteld voor de komende jaren. Aan de hand hiervan kan Museum Maassluis ook de programma's plannen die niet binnen de gezamenlijkheid worden uitgevoerd. Op basis hiervan wordt de voorbereiding en uitvoering van de projecten van 2019, 2020 en 2021 opgepakt. Eind 2020 vindt een eerste evaluatie plaats op basis waarvan besloten wordt over eventuele voortzetting.

2.4 Interne aanpassingen locatie Zuidoost

Omschrijving

Herschikking van de ruimte binnen de bestaande mogelijkheden op de locatie aan de Zuidoost. Doel: meer expositiemogelijkheden, verbetering kantoorruimte en realisatie mini-versie Historisch Informatiepunt. De gedachten gaan uit naar een zeer bescheiden interne verbouwing en het vinden van een geschikte externe locatie als collectiedepot en materiaalopslag.

Opdrachtgever

Museum Maassluis ism Historische Vereniging Maassluis

Uitvoering

Museum Maassluis ism Historische Vereniging Maassluis

Tijd

De eerste voorbereidingen starten in de zomer van 2019.

2.5 Lange termijn beleid 'Publiek en erfgoed Maassluis'

Omschrijving

Op basis van de resultaten van de hierboven omschreven trajecten wordt onder regie van de gemeente in de loop van de tijd een nieuwe 'stip aan de horizon' ontwikkeld, waarbij thema's als (gezamenlijke?) huisvesting, subsidiestructuur, samenwerking, aansluiting city marketing, cultuureducatie enzovoort enzovoort worden uitgewerkt. Geadviseerd wordt om voorrang te geven aan het ontwikkelen van een gezamenlijke programmering, zoals hierboven omschreven, omdat juist daarmee de best denkbare basis gelegd wordt voor eventuele verdere bundeling.

Uitvoering

Regie bij de gemeente Maassluis (afdeling Cultuur, Stadsmakelaar Cultuur, CRM) ism erfgoedpartners, Maassluis Kunstenaars en Ervaar Maassluis.

Tijd

Nieuwe beleidsplanperiode Cultuur.

3 Museum Maassluis

3.1 De plek

Naast een kantoor van het museum, een kantoor van de Historische Vereniging, collectiedepot en enkele opslagruimtes, zijn er in het museum de volgende publieksruimtes:

Voor tijdelijke exposities zijn er de Tuinzaal van ongeveer 85m² en het De Vries kabinet van ongeveer 19 m². Beide zalen bevinden zich 'benedendijks', op de onderste verdieping van het museum. Daar bevindt zich ook de Podiumzaal. Deze ruimte is kortgeleden opgeknapt. De Podiumzaal is vooral geschikt als vergaderruimte (met een grote tafel met ongeveer tien zitplaatsen en een pantry) en als koffieruimte voor medewerkers. Aan de muur in deze kleine ruimte zijn voorzieningen om schilderijen op te hangen. Verspreid in het gebouw zijn verder enkele -deels verplaatsbare- vitrines. Boven, op straatniveau, bevindt zich de Dijkzaal van ongeveer 75m². Hier is de permanente expositie ingericht over de geschiedenis van Maassluis. Hier is ook een entreeruimte met een entreebalie en een klein gedeelte voor merchandising (voornamelijk boeken, uitgaven van het museum en de HVM).

Tuinzaal

Opgeteld beslaan de drie expositieruimtes zonder dubbelfunctie (Dijkzaal, Tuinzaal, De Vrieskabinet) zo'n 180 m².

Uit de wensen die in de gesprekken naar voren zijn gekomen blijkt duidelijk dat er meer ambities zijn dan er ruimte is, zeker nu het museum en de HVM samen zijn ondergebracht in een gebouw dat aanvankelijk alleen voor het museum was gedacht. In het hoofdstuk 'Huisvesting' gaan we nader op deze kwestie in.

3.2 Bedrijfsvoering

Sinds de verzelfstandiging van het museum is voortvarend gewerkt aan een levendige tentoonstellingsprogrammering. Met een klein team betaalde en vrijwillige medewerkers is een zeer groot aantal kleine en grotere exposities tot stand gekomen.

Daarnaast wordt de collectie beheerd en af en toe uitgebreid en worden elk jaar de groepen 5 van alle basisscholen in Maassluis ontvangen voor een educatief programma in het kader van het Cultuurmenu.

Dit alles gebeurt op basis van een begroting die grotendeels gedekt wordt door een jaarlijkse gemeentelijke bijdrage van ongeveer 120.000 euro. Het overgrote deel van deze bijdrage wordt besteed aan de betaalde formatie (twee medewerkers in 1,4 fte), de huisvesting en overige reguliere bedrijfskosten. Naast de hierboven genoemde werkzaamheden zorgen deze twee medewerkers voor de dagelijkse bedrijfsvoering van het museum, daarbij ondersteund door ongeveer 60 vrijwilligers, waaronder bestuursleden, enkelen met een zeer actieve taak in het museum. Het bestuur verzorgt bijvoorbeeld de dagelijkse financiële administratie van de stichting en het opstellen van roosters van vrijwilligers. Een deel van de vrijwilligers is zeer actief, maar de kans bestaat dat dit op langere termijn zal afnemen. Veel vrijwilligers zijn ouder dan 50 en de aanwas van nieuwe jonge vrijwilligers is gering.

3.3 Professionaliteit

Museumregister

Het museum is een van de allereerste musea in Nederland die na kort het creëren van het Museumregister Nederland, eind jaren negentig, in dit register werd opgenomen. Museumregister Nederland is een keurmerk dat garandeert dat een museum aan een aantal kwaliteitseisen voldoet. Opname in het Museumregister is o.a. nodig om de Museumkaart te kunnen voeren en wordt door vermogensfondsen en subsidienten vaak als voorwaarde gehanteerd bij financiële ondersteuning.

In een interne notitie van Pieter van Houten en Caroline Schillemans (De museumdroom van Caroline en Pieter 28-11-2018) stellen zij, mijns inziens terecht, dat meer budget voor het professionaliseren van het tentoonstellingsprogramma en het verzorgen van goede PR zeer gewenst is. Ook zou er volgens hen meer tijd, geld en energie gestoken moeten worden in het verbeteren van het verzamelbeleid en het saneren van de huidige collectie (afstoten na zorgvuldige selectie en verzamelen op basis van nieuwe criteria).

Bij een eventuele herziening van het verzamelbeleid zijn musea uit het Museumregister gehouden aan bepaalde procedures bij het nemen en uitvoeren van een besluit tot afstoten van delen van de collectie.

Publieksvrijwilligers

ADVIES

Om aansluiting te houden bij trends en ontwikkelingen op het gebied van het verzorgen van (interactieve) rondleidingen en gastvrijheid is het belangrijk dat voor vrijwilligers die in contact komen met bezoekers regelmatig trainingen en bijscholing wordt georganiseerd.

DOOR: museumbestuur, staf, toekomstig programmeur

Dagelijkse organisatie

Om slagvaardiger te kunnen werken adviseer ik ook om aandacht te besteden aan de structuur van de dagelijkse bedrijfsvoering. Met de zeer kleine betaalde formatie is het vinden van een goede balans tussen die dagelijkse bedrijfsvoering (zoals conservering, depotbeheer, collectieregistratie, dagelijkse protocollen bij het openen en sluiten, klein onderhoud, administratie, etc.) en het tegelijk bedenken en uitvoeren van nieuwe projecten kwetsbaar.

Met uitzondering van bestuursvergaderingen zijn er niet of nauwelijks reguliere overlegsituaties binnen het museum. Na een korte inwerkperiode van nieuwe vrijwilligers is er te vaak weinig tijd en aandacht voor een gestructureerde follow-up in de inhoudelijke begeleiding. In een kleine organisatie als het museum is het erg verleidelijk om alle 'overlegsituaties' en informatieoverdracht op informele wijze 'tijdens de koffie' te laten gebeuren. Op zich is dat soort informele communicatie tussen de bedrijven door meestal heel functioneel. Maar uit gesprekken met vrijwilligers ontstaat wel de indruk dat hierdoor soms te veel zaken impliciet plaatsvinden en vrijwilligers vaak niet goed meer weten waarom ze bepaalde taken uitvoeren, of waarom dingen gaan zoals ze gaan.

ADVIES

(Her)overweeg of vrijwilligers met bepaalde functies betrokken zouden moeten worden in (evt. nieuwe) reguliere gestructureerde werkoverleggen.

DOOR: Betaalde medewerkers / toekomstig programmeur

3.4 Tijdelijke tentoonstellingen

Voor de programmering van tijdelijke tentoonstellingen heeft het museum vrijwel geen budget uit de eigen exploitatiebegroting, anders dan de beschikbare uren van de betaalde medewerkers. Incidenteel worden kleine onderdelen (bijvoorbeeld een bijhorende publicatie) van tentoonstellingsprojecten ondersteund door een sponsor of een fonds, maar projecten worden eigenlijk nooit in nauwe samenspraak met- en met substantiële ondersteuning van fondsen of sponsors geïnitieerd. Tentoonstellingen worden in de regel hoofdzakelijk samengesteld uit de eigen (zeer rijke) collectie of uit werk van exposerende kunstenaars. Rond tentoonstellingen wordt met enige regelmaat randprogrammering verzorgd, zoals een lezing of demonstratie.

Opvallend is dat zonder geld, met de zeer kleine formatie en de enkele vrijwilligers die betrokken zijn bij de realisatie van exposities een indrukwekkend hoge productie wordt bereikt. Er wordt in het museum niet minder dan ongeveer acht keer per jaar een kleine of grotere expositie geopend. Deze hoge productie verdient grote waardering, maar vormt tegelijk een deel van het probleem. De hier boven genoemde gewenste professionalisering is namelijk alleen mogelijk als de zeer beperkte hoeveelheid geld, ruimte en menskracht minder versnipperd wordt over zoveel exposities. Nu is er sprake van een vicieuze cirkel:

- + Er is niet genoeg tijd en geld om goede tentoonstellingen met goed PR, educatie en randprogrammering te maken.
- + Hierdoor zijn tentoonstellingen vaak wel met zorg ingericht, maar is er onvoldoende nagedacht over een 'rode draad' en is er geen tijd voor goede randprogrammering en PR
- + Hierdoor trekt een tentoonstelling minder bezoekers dan gewenst
- + Hierdoor is het niet interessant om een tentoonstelling lang te laten staan, zodat er veel mensen kunnen komen kijken.
- + Hierdoor moet er snel weer een nieuwe tentoonstelling worden bedacht en uitgevoerd, die ook weer te weinig 'body' heeft om langer te blijven staan en voldoende bezoekers aan te trekken.
- + De uitkomst van deze vicieuze cirkel is dat het museum als geheel jaarlijks minder bezoekers trekt dan mogelijk zou zijn bij een programmering met

een langere adem. Ik adviseer dus in de eerste plaats om per jaar aanzienlijk minder tentoonstellingen te realiseren. Hierdoor kan de inzet en het effect per afzonderlijke productie gaandeweg (hier is enige tijd voor nodig) worden vergroot. Er moet dan ook veel eerder dan nu met de voorbereiding van tentoonstellingsprojecten worden begonnen. Zo is er niet alleen tijd voor het mooi inrichten -zoals nu- van tentoonstellingen, maar ook voor het vinden van financiering en het ontwikkelen van een spannend tentoonstellingsplan en het ontwikkelen van een effectief PR-plan, randprogrammering en educatief aanbod.

Daarnaast denk ik dat een deel van de voorbereidende werkzaamheden van tentoonstellingsprojecten zou kunnen worden uitbesteed. In het hoofdstuk 'Programmering en productie' geef ik een concrete voorzet aan hoe deze veranderingen gestalte kunnen krijgen.

3.5 Kunst en geschiedenis

'Ik onderscheid drie soorten stadsmusea. Je hebt het historische stadsmuseum, dat is een moeizame categorie omdat je dan afhankelijk bent van het spektakel dat in je stads- geschiedenis verborgen zit. Helaas lijken de meeste stadsgeschiedenissen erg op elkaar, ze tonen dan ook vaak dezelfde artefacten: een harnas, het zwaard van de beul... Verder heb je kunsthallen en je hebt stadsmusea met de klassieke combinatie van kunst en geschiedenis. Dat laatste vind ik een heel plezierig model, want kunst is een vliegwieltje voor aandacht.'... ..'Het scheiden van kunst en geschiedenis zoals ze dat in Arnhem hebben gedaan, was de doodsteek voor de geschiedenis. Het is moeilijk om dat soort historische stadsmusea vitaal te houden.'

Dingeman Kuilman, directeur Stedelijk Museum Breda, tijdschrift Museumpeil 52-2019 over de problemen en kansen van stadsmusea.

In de gesprekken en de discussie over de tentoonstellingsprogrammering is de afgelopen periode veel gezegd over de keuze voor historische en kunsthistorische thema's. Daarbij wordt door sommigen gesteld dat bij historische tentoonstellingen de kunstcollectie van het museum een ondersteunende rol zou moeten krijgen in tentoonstellingen over geschiedenis. Maar in een aantal gesprekken is ook duidelijk naar voren gekomen dat voor kunst, al dan niet uit eigen collectie, een bredere rol is weggelegd dan alleen als 'plaatje bij het verhaal' in historische tentoonstellingen.

Het is wel degelijk mogelijk om tentoonstellingen te organiseren waar kunst een centrale rol speelt en die meer bezoekers aantrekken dan nu het geval is. Ook zijn tentoonstellingen denkbaar waarbij het diffuus is of het overheersende thema historisch, dan wel kunsthistorisch is.

In de beschrijving van de Historische Vereniging Maassluis ga ik in op de totstandkoming van tentoonstellingen met een overwegend historisch thema en in het hoofdstuk 'Het belang van citymarketing' op de werking van tentoonstellingen die gericht zijn op grotere aantallen bezoekers; in het hoofdstuk 'De kunst en de kunstenaars', behandel ik de waarde en werking van tentoonstellingen met een overwegend kunsthistorische inhoud. Het plannen en maken van tentoonstellingen in het algemeen komt aan de orde in hoofdstuk 'Programmering en productie.'

Hoewel ik voor het goede begrip zelf in dit rapport een onderscheid maak tussen 'kunst' en 'geschiedenis', is het uitspreken van een voorkeur voor een van deze twee m.i. niet echt relevant. Pleitbezorgers voor tentoonstellingen die overwegend kunsthistorisch, dan wel historisch zijn voeren beiden aan dat voor tentoonstellingen die hun voorkeur hebben meer belangstelling zou bestaan. Feit is dat het museum als geheel jaarlijks niet meer dan ongeveer 5000 bezoekers trekt en dat iedereen wil dat dat er meer worden. Daarom is het veel belangrijker om een nieuwe manier van ontwikkelen en invullen van tentoonstellingen te ontwikkelen dan voor te sorteren op een keuze voor of tegen 'kunst' of 'geschiedenis'. Ongeacht het thema van tentoonstellingen, zullen plannen allereerst getoetst moeten worden op hun doelstelling. Zo'n doelstelling kan zijn: het versterken van de binding met de Maassluisse samenleving. Het bereiken van veel bezoekers is bij zo'n tentoonstellingen dan misschien ondergeschikt aan de gewenste lokale 'binding'. Bij andere tentoonstellingsprojecten zal, veel planmatiger dan nu, juist het criterium 'meer bezoekers' leidend moeten zijn. De keuze om het zwaartepunt te leggen bij 'kunst' of 'geschiedenis' is dus van ondergeschikt belang. In het hoofdstuk 'Programmering en productie' geef ik aan hoe een meer evenwichtige tentoonstellingscyclus kan worden bereikt.

3.6 Collectiebeleid

Pieter van Houten en Caroline Schillemans stellen in hun interne notitie ook dat het collectiebeleid aangescherpt zou moeten worden. Dit is inderdaad erg belangrijk. Ook bij de Vrienden, die door de tijd heen een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het samenbrengen van de collectie staat dit thema hoog op de agenda.

Zonder heldere visie op de collectie is het op lange termijn ontwikkelen van tentoonstellingsplannen een stuk lastiger. Aansturing gebeurt nu dan ook te weinig vanuit een integrale lange termijnvisie op het verzamelbeleid én de programmering. Het museum creëert daardoor geen consistent beeld naar haar potentiële bezoekers. Zonder dat consistente beeld is het erg moeilijk om veel mensen te verleiden om het museum te bezoeken. In het hoofdstuk 'De museumcollectie' ga ik hier nader op in.

4 De vrienden

De Vereniging Vrienden van Museum Maassluis telt ongeveer 420 leden. De vereniging streeft niet alleen naar een grotere bekendheid van- en belangstelling voor Museum Maassluis, maar organiseert ook allerlei activiteiten om kunst, cultuur en erfgoed in het algemeen voor het voetlicht te brengen. De vereniging organiseert bijvoorbeeld excursies en lezingen en geeft twee keer per jaar een *full color* ledenblad uit. In het voorjaar van 2019 viert de vereniging haar vijftigjarig jubileum.

De vrienden spelen een zeer actieve rol in het museum. De vereniging onderscheidt zich van heel veel andere vriendenorganisaties van culturele instellingen in Nederland door haar nauwe betrokkenheid bij- en grote verbondenheid met het museum. Men is actief bij de verwerving van kunst en historische voorwerpen, bijvoorbeeld door het museum financieel te steunen bij aankopen. In de gesprekken kwam de sterke wens naar voren om nauw betrokken te blijven bij de ontwikkelingen rond het museum. De Vrienden willen immers niet alleen als geldschietter fungeren, maar vooral ook actief meedenken over (en meewerken aan) de toekomst. Daarbij is men bijvoorbeeld ook graag bereid om eigen, vaak bruikbare, netwerken in te zetten.

Het is voor de Vrienden dus zeer belangrijk om nauw betrokken te blijven als er in het museum mogelijke koerswijzigingen plaatsvinden. Wellicht is dat nog wel het meest aan de orde als er zaken gaan veranderen in het verzamelbeleid, maar men houdt er ook rekening mee dat een koerswijziging van de publieksprogrammering en meer structuur in de samenwerking tussen het museum en de HVM betekenis zullen krijgen voor de rol van de vrienden. Dat geldt ook voor de samenwerking met de HVM. Het is bekend dat het initiatief voor de oprichting van de Historische Vereniging Maassluis begin jaren tachtig is genomen door de Vereniging Vrienden van het Museum van Maassluis.

Omdat de discussie over de positie van de vrienden erg samenhangt met het verdere verloop van het proces, is het in dit stadium niet mogelijk om in dit rapport erg veel concrete aanbevelingen te doen over de rol van de vrienden in de komende periode. Maar het is evident in het belang van alle drie de partners is dat de Vrienden optimaal betrokken blijven bij het verdere verloop.

5 HVM

5.1 Activiteiten

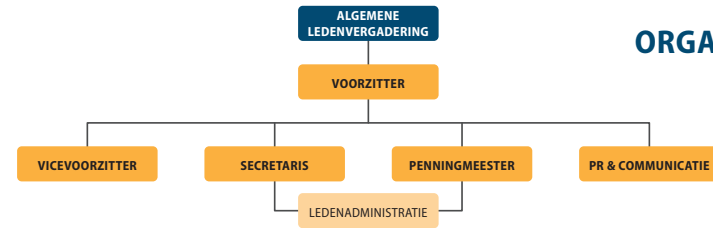
De Historische Vereniging Maassluis (HVM) zet zich in om 'de geschiedenis van Maassluis zo volledig mogelijk in woord en beeld vast te leggen'. Dat gebeurt door literatuuronderzoek, het verzamelen, digitaliseren en ontsluiten van beeldmateriaal en archieven en door het verzamelen van *oral history*, mondelinge getuigenissen van inwoners van Maassluis.

Het ontsluiten voor belangstellenden van al deze vergaarde kennis en documentatie gebeurt op veel verschillende manieren. Naast een halfjaarlijks periodiek met artikelen, 'Historische Schetsen', dat tweemaal per jaar aan alle leden wordt toegestuurd en diverse eenmalige thema-publicaties, vinden er regelmatig lezingen, presentaties en filmvertoningen plaats. Ook worden er jaarlijks enkele tientallen informatieverzoeken, meestal van particulieren, in behandeling genomen. Stadsgidsen verzorgen wandelingen voor Maassluizers en bezoekers van de stad. Op verzoek van de gemeente publiceerde de HVM in 2017 de Canon van Maassluis op internet (www.canonvanmaassluis.nl) en in 2018 in boekvorm (ISBN 978-90-812335-2-1). Deze beschrijft in vijftientig zogeheten vensters, gebeurtenissen die van invloed waren op de geschiedenis van Maassluis.

De HVM gebruikt de aanwezige kennis en documentatie ook om gevraagd en ongevraagd te adviseren over lokale maatschappelijke vraagstukken met een historische component. Dit is bijvoorbeeld aan de orde als erfgoed in de stad in het geding is door planologische ontwikkelingen, bij herbestemming van gebouwen, bij archeologisch onderzoek, het oprichten van monumenten en bij straatnaamgeving.

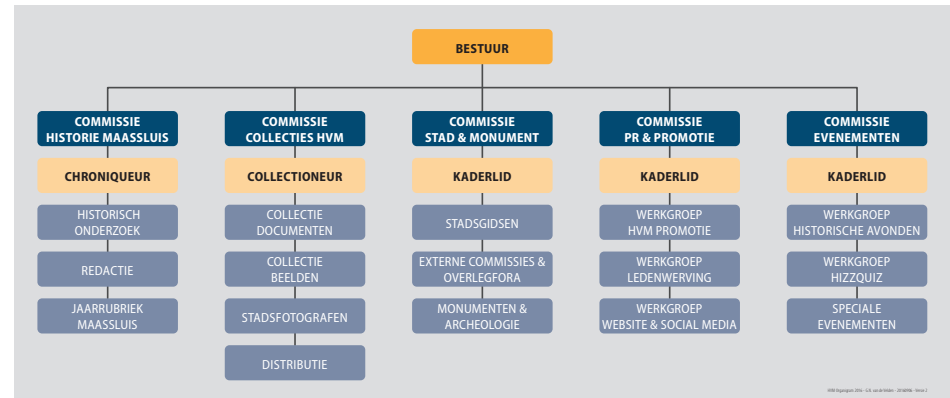
5.2 Organisatie

De HVM is al 36 jaar een zeer actieve en veelzijdige vereniging, die volledig met vrijwilligers en zonder exploitatiesubsidie functioneert. De HVM heeft ongeveer 1350 leden; dat is ruim vier procent van alle inwoners van Maassluis. Een kleine honderd leden zijn in meerdere of mindere mate actief voor de vereniging. De grote diversiteit van activiteiten maakten het in 2017 wenselijk om de organisatiestructuur van de HVM aan te passen. Onder verantwoordelijkheid van het verenigingsbestuur functioneert de organisatie volgens een heldere 'harkvormige' structuur.

ORGANIGRAM

PER SEPTEMBER 2016

Vijf eigenstandige commissies, elk met een eigen voorzitter/aanvoerder, zijn verantwoordelijk voor een eigen taakveld:

- + Commissie Historie Maassluis (onderzoek en publicaties)
- + Commissie Collecties (verzamelen van beelden en documenten)
- + Commissie Stad en Monument Stadsgidsen (extern overleg over historische aangelegenheden, monumenten, archeologie)
- + Commissie PR & Promotie (promotieactiviteiten, ledenwerving, website, social media)
- + Commissie Evenementen (bijeenkomsten en evenementen over lokale geschiedenis voor leden en anderen)

5.3 De maatschappelijke betekenis van de HVM

In Maassluis is fysiek geen gemeentearchief aanwezig. De archieven van de gemeente Maassluis tot ongeveer 1980, bestaande uit geschreven stukken, kaarten, foto's en krantenknipsels zijn ondergebracht in het Stadsarchief Vlaardingen. Hier wordt het archief van Maassluis verder alleen in overeenstemming met de Archiefwet bewaard. Er wordt door het archief in Vlaardingen (bijna) geen onderzoek

gedaan en er wordt door dat archief niet actief aan de hand van materiaal uit het archief gepubliceerd, zoals de HVM wel doet én zoals vooral in grotere steden vaak door het gemeentearchief wordt gedaan. Het rijke verleden van Maassluis en de nationale betekenis van de Rotterdamse regio rechtvaardigt dat ook Maassluis zo'n voorziening heeft. De HVM voorziet daarin en wil daarom haar rol als historisch kenniscentrum intensiveren. Het doel daarbij is: betere zichtbaarheid en toegankelijkheid van de HVM als voorziening die voor iedereen beschikbaar is.

5.4 Samenwerking met het museum

De activiteiten van de HVM en het museum vullen elkaar naadloos aan; er zijn vrijwel geen overlappingen. HVM en museum zijn beide sterk gebaat bij de activiteiten van de ander en bij duurzame samenwerking die gebaseerd wordt op een meerjarenplanning.

Verzamelbeleid

De HVM verzamelt, onderzoekt en publiceert op historische thema's waarop een lokaal of regionaal museum heel vaak zelf actief is. Museum Maassluis doet dat slechts mondjesmaat. Op één aspect, het verzamelen van realia, verzamelt de HVM minder en juist daar ontplooit het museum op bescheiden schaal wel activiteiten. Samen maken beide partners dus een compleet verzamelbeleid.

Informatiepunt

Door de beperkte eigen verzamelactiviteiten op het gebied van geschiedenis, is het museum niet uitgerust om eigenstandig een andere geëigende museumtaak uit te voeren: het geven van voorlichting over geschiedenis aan bezoekers en het ontwikkelen van grotere historische tentoonstellingen, publicaties, lezingen, evenementen, educatie etc. De inhoudelijke (historische) kennis en het materiaal dat voor dit soort activiteiten nodig is, is grotendeels bij de HVM aanwezig.

Openstelling

Het museum is bijna dagelijks open voor bezoekers en biedt onder meer een permanente presentatie over geschiedenis. Het museum is hiermee een zeer geëigende plaats om groepsgewijs, of individueel met het publiek te communiceren over geschiedenisthema's. Mits goed georganiseerd, biedt het museum voor de HVM dus een ideaal platform om haar eigen activiteiten voor het voetlicht te brengen. Door samen aansprekende tentoonstellingen te maken en activiteiten zoals lezingen, stadswandelingen etc. in of vanuit het museum te ontplooiën,

ontstaat meer levendigheid, meer activiteit, komen er meer mensen in het gebouw die -voor elkaar zichtbaar- bij uiteenlopende activiteiten betrokken zijn. Bezoekers zullen elkaar op die manier stimuleren. Wie bijvoorbeeld in eerste instantie komt om een tentoonstelling te bekijken waarin de bezoeker via een interactief scherm de Collectiebank (historisch beeldarchief) van de HVM bekijkt, komt makkelijker op het idee om een vraag over geschiedenis te stellen aan een van de medewerkers op de vloer; die medewerker (die misschien een training heeft gehad van HVM) kan bezoekers wijzen op een HVM-thema stadswandeling die past in het interessegebied van de bezoeker, of de bezoeker in contact brengen met een specialist van de HVM.

ADVIES

Maak de meerjarenplanning zichtbaar en synchroniseer wederzijdse producties. Enerzijds is de uitkomst van het overleg over de invulling van de meerjarencyclus daarvoor leidend (zie hoofdstuk Programmering en productie). Daarnaast ligt de rolverdeling bij die besloten in de huidige stand van zaken, zoals hieronder beschreven.

DOOR: HVM en museum

5.5 Samenwerken in en rond de expositie

Een van de voorbeelden die in de 35 gesprekken veelvuldig genoemd zijn is het afstemmen van tentoonstellingsprogramma van historische exposities van het museum en publicaties van de HVM. Deze afstemming zou verder moeten gaan dan het afspreken van tentoonstellingsthema's door de jaren heen, maar ook moeten gaan over de zogenaamde 'randprogrammering', activiteiten 'om tentoonstellingen heen'.

ADVIES

Breng samen in kaart wat je nog meer voor elkaar kunt betekenen en welke nieuwe activiteiten je samen kunt ontplooiën. Daarbij moet gedacht worden aan lezingen, educatief materiaal, publicaties, maar bijvoorbeeld ook aan het ontwikkelen van rondleidingen in een modern jasje. De ervaring leert bijvoorbeeld dat een 'levend persoon' die op de tentoonstellingsvloer met bezoekers communiceert de bezoekerswaardering met sprongen laat stijgen. De verwachtingen van hedendaagse bezoekers brengen wel met zich mee dat hiervoor een andere methode geïntroduceerd moeten worden dan het traditionele (vaak net iets te lange) praatje van de museumgids.

DOOR: HVM en museum

Bij de samenwerking bij exposities moet leidend zijn dat bij het ontwikkelen van goede exposities twee disciplines aan de orde zijn: de inhoudelijke kennis en de expertise op het gebied van het creëren van een goed tentoonstellingsverhaal. In een gezond proces beïnvloeden deze twee elkaar sterk, maar ze zijn dus niet hetzelfde. Concreet: een goede lokale canon is niet persé een goed expositieverhaal.

In gesprekken is meermalen de verwachting uitgesproken dat in de Dijkzaal voortaan twee keer per jaar een thema uit de Canon gepresenteerd zou moeten worden. Met vijftientig vensters zou daarmee op eenvoudige wijze voor meer dan twaalf jaar de programmering vastliggen.

Dat de Canon centraal moet staan in een nieuwe permanente expositie over de geschiedenis van Maassluis is evident. Maar ik ontraad het 'braaf volgen' van de vensters als verhaallijn voor een expositie, of bij de programmering van achtereenvolgende tijdelijke historische exposities. De vijftientig vensters zijn daarvoor te veel van uiteenlopende aard en reikwijdte. De relevantie van de verschillende vensters voor diverse bezoekersdoelgroepen verschilt bovendien soms sterk. Niet iedereen zal elk venster even interessant vinden. Sommige vensters hebben bijvoorbeeld een makkelijker traceerbare relatie met nationale historische thema's dan andere.

Maar meer inzetten op historische tentoonstelling, zonder voldoende aandacht voor hoge kwaliteit, interactiviteit en aansluiting bij activiteiten van partners in de stad zal waarschijnlijk niet leiden tot substantieel meer bezoekers.

ADVIES

Bepaal bij tentoonstellingen en andere projecten welke doelgroepen je wil bereiken en met welk verhaal en vervolgens met welke middelen je dat gaat doen. Op basis daarvan kan bepaald worden welke rol de Canon in een expositie precies speelt. Zorg ervoor dat dit goed afgestemd is met citymarketing en met de programmering van collega-ergoedinstellingen. Naast de eigen koers moet dus ook die van samenwerkingspartners leidend zijn bij de eigen themakeuze.

DOOR: HVM en museum

5.6 Front officefunctie

Naast een moderne interactieve expositie die kan dienen als 'showcase' voor het werk en de thema's van de HVM, leeft bij de HVM de sterke wens om een locatie te realiseren waar bezoekers te allen tijde binnen kunnen lopen. Het museum is, gezien haar functies, daarvoor de meest geëigende locatie in Maassluis. De HVM

heeft dus belang bij een goed functionerend museum en omgekeerd. Als er meer mensen binnenlopen, is dat immers goed voor beide partners. Door alle activiteiten in één gebouw te bundelen wordt een duidelijke boodschap uitgedragen: 'hier wordt de geschiedenis van Maassluis verzameld en ontsloten'.

Concreet kan gedacht worden aan een openbaar toegankelijke studieruimte waar beeldschermen staan opgesteld, waar leesmateriaal aanwezig is en waar op gezette tijden een medewerker aanwezig is om bezoekers van dienst te zijn.

ADVIES

Overweeg of de studieruimte-functie nu al op bescheiden schaal kan worden gecreëerd in de huidige publieksruimte en/of geïntegreerd kan worden in een eventuele vernieuwing van de permanente expositie over de geschiedenis van Maassluis (Dijkzaal). Hiervoor zullen dan ook vrijwilligers moeten worden geworven en opgeleid.

Overweeg in onderling overleg of voor deze functie ruimere openingstijden wenselijk en mogelijk zijn, inclusief een of enkele avondopenstellingen per week.

DOOR: HVM en museum

6 De museumcollectie

In het concept collectieplan (versie 2016) wordt de totale collectie nog ingedeeld in vier deelcollecties. Uit de gesprekken is naar voren gekomen dat voor dit rapport voor het beschouwen van de gehele museumcollectie een indeling in twee onderdelen volstaat:

- + De Collectie 1900. Kunst van kunstenaars die rond 1900 zijn geboren en kunst die hieraan refereert.
- + De Collectie Maassluis. Objecten, inclusief kunstvoorwerpen, die een inhoudelijke relatie hebben, of waarvan de makers een relatie hebben met Maassluis.

In grote lijnen is alle collectie die voor de verzelfstandiging van 2012 is verzameld eigendom van de gemeente Maassluis en via een bruikleenovereenkomst in beheer bij het museum. Alles wat daarna is verzameld is eigendom van de museumstichting.

6.1 Collectie 1900

De Collectie 1900, bestaat uit werk van kunstenaars die rond 1900 geboren zijn en kunst die hieraan refereert. De oorspronkelijke Collectie 1900 bestaat voor een groot deel uit figuratief werk. Zowel een aantal afzonderlijke kunstwerken, als de ensemblewaarde van deze collectie hebben vanwege de zeer grote kunsthistorische betekenis een nationale reputatie.

Het verzamelen en tentoonstellen van kunst staat in Museum Maassluis in een traditie die inmiddels meer dan een halve eeuw oud is. Eind jaren zestig schafte de gemeente Maassluis voor het eerst een aantal kunstwerken aan en in 1970 aanvaardde het gemeentebestuur voor de eerste keer een omvangrijke schenking van het echtpaar De Vries. In 1973 volgde een grote schenking van het echtpaar Van Heel, in 1982 en 1997 door mevrouw Oosting.

Jac. de Vries hanteerde bij het aanleggen van zijn verzameling vrij eenvoudige criteria. Hij had een sterke voorkeur voor figuratieve kunst en het werk moest betaalbaar zijn. Hij wist uit eigen ervaring dat kunst mensen verrijkt en gelukkig maakt en vond dat ook arbeiders recht hadden op deze geestelijke verheffing. Binnen de arbeidersbeweging (politiek en vakbeweging) was daar volgens De Vries onvoldoende aandacht voor. De Vries was kritisch over de eenzijdige nadruk op de naoorlogse welvaarts groei. Bij de keuze voor het verwerven van kunst voor zijn verzameling speelde vaak het sociale engagement van de kunstenaar en zijn werk een rol. De werken van Jeanne Oosting, Otto B. de Kat, Jan van Heel, Sierk Schröder en Wally Elenbaas worden beschouwd als de kern van de Collectie 1900. Andere belangrijke

kunstenaars in deze collectie hebben in kunsthistorisch opzicht direct of indirect raakvlakken met deze 'Grote Vijf'. In de loop van de tijd verzamelde het museum ook van tijdgenoten zoals Jaap Nanninga, Kees Verwey en Piet Ouborg. Af en toe wordt de collectie Maassluis aangevuld met schenkingen van levende en overleden kunstenaars, aankopen door de Vrienden en eigen verwervingen van het museum. Het is de laatste tijd steeds meer gebruikelijk om aan kunstenaars die in het museum exposeren te vragen om een kunstwerk aan het museum te schenken.

6.2 Kunst in de Collectie Maassluis

Waar in de beginperiode de verzamelde kunstenaars niet noodzakelijk een eigen geschiedenis in of met Maassluis hadden, wordt nu ook kunst verzameld van kunstenaars uit Maassluis en kunst (al dan niet van Maassluise kunstenaars) met een Maassluis' thema. Naast de in Maassluis geboren kunstenaar Henk Fortuin (1916 - 2007), gaat het hierbij onder anderen om de professionele en semiprofessionele kunstenaars die zijn aangesloten bij de Stichting Maassluise Kunstenaars. Soms gaat het ook om werk van kunstenaars van buiten Maassluis, in een enkel geval ook van buiten Nederland.

6.3 Realia in de Collectie Maassluis

De 'collectie Maassluis' bestaat verder uit realia die betrekking hebben op de stad Maassluis. Waar een groot deel van de Collectie 1900 van nationale betekenis is, is de Collectie Maassluis alleen relevant voor inwoners van- en geïnteresseerden in Maassluis. De waarde is dus lokaal, maar wel zeer belangrijk, zeker in het licht van te organiseren historische tentoonstellingen. Deze realiacollectie vormt een (vooral voor exposities) essentiële aanvulling op de collecties van de Historische Vereniging, die zich juist in hoofdzaak toelegt op het digitaliseren en ontsluiten van beeldmateriaal en archieven en het verzamelen van oral history.

6.4 De toekomst van de museumcollectie

Uit de gesprekken is gebleken dat binnen en buiten het museum vraagtekens worden gezet bij de functie van de kunstcollectie. Ondersteunt deze collectie nog wel voldoende het verhaal dat we in het museum willen vertellen? Wat ontbreekt er nog aan deze collectie en vooral: welke onderdelen komen misschien wel nooit meer uit het depot, omdat ze niks toevoegen aan ons 'verhaal'? Dit soort vragen kan alleen beantwoord worden als we de eigen kunstcollectie goed kennen en goed kunnen duiden. Uit de gesprekken en stukken ontstaat de indruk dat hieraan weinig aandacht wordt besteed.

Vast lijkt te staan dat een aanzienlijk deel van de collectie een grote kunsthistorische waarde vertegenwoordigt. Los van de vraag in hoeverre deze collectie in een museumdepot in Maassluis thuishoort, bestaat er om die reden niet alleen juridisch, maar ook ethisch een zorgplicht, óók als uiteindelijk besloten zou worden om delen van de collectie af te stoten. Daarbij moet ook bedacht worden dat er in Nederlandse musea sprake is van een ontzamel-trend. Zelfs als Museum Maassluis zou besluiten om substantiële delen van de collectie af te stoten, is het zeer de vraag of daar bij collega musea grote belangstelling voor zal zijn, ongeacht de onbetwistbare kunsthistorische waarde van veel objecten. Maar om deze afweging überhaupt te kunnen maken zijn onderstaande activiteiten m.i. primair noodzakelijk. Pas in tweede instantie kan dan de vraag beantwoord worden welke bestemming (onderdelen van) de collectie op langere termijn eventueel moet en kan krijgen.

6.5 afbakening verzamelgebied

In het concept collectieplan van het museum wordt gepleit voor het verstevigen en verhogen van de waarde van de Collectie Maassluis, door gericht te gaan verwerven. Terecht stelt het collectieplan dat voor de Collectie Maassluis alleen objecten in aanmerking komen die een directe betekenis hebben voor Maassluis. Voor deze collectie wordt momenteel zowel actief als passief verzameld. Een betrekkelijk eenvoudige manier om het verzamelgebied binnen deze deelcollectie wat meer aan te scherpen is de (toekomstige) programmering (nog) meer leidend te maken bij het maken van keuzes.

Met name voor de kunstcollectie 1900 en de kunst binnen de Collectie Maassluis lijkt het aanscherpen van de verzamelcriteria mij enigszins urgent. Uit de gesprekken die ik heb gevoerd is namelijk geen duidelijk beeld naar voren gekomen over de ensemblewaarde van de verschillende kunstcollecties. Binnen het museum lijkt hierover geen heldere en eenduidige visie te bestaan. Het is belangrijk dat dit verder wordt uitgewerkt in een plan.

ADVIES

Agendeer het aanscherpen van de verzamelcriteria voor de kunstcollectie 1900. Besteed dit uit aan een kunsthistoricus. Deze krijgt de opdracht om op basis van een kunsthistorische waardebepaling een goed hanteerbare checklist te maken aan de hand waarvan het museum elk afzonderlijk object kan toetsen.

DOOR: gemeente ism museum, vrienden

6.6 programmering als toets voor de collectie Maassluis

Een betrekkelijk eenvoudig te nemen stap kan het besluit zijn om voor verwervingen voor de Collectie Maassluis als voorlopig criterium te hanteren dat objecten moeten aansluiten bij toekomstige tentoonstellingsplannen. Omdat vaak ook verzameld moet worden voor thema's die pas jaren later aan bod komen, moet dit criterium wel 'ruim' worden opgevat.

ADVIES

Hanteer, zodra er een meerjarenplanning is, als verwervingscriterium voor de Collectie Maassluis dat verwervingen moeten passen binnen de thema's van de meerjarenprogrammering of binnen vermoedelijke thema's die verder in de toekomst liggen. Houd lijsten bij van eigen collectie en documentatie van de twee partners, die kan worden ingezet bij concrete toekomstige tentoonstellingen en lijsten van nog te verwerven collectie en documentatie.

DOOR: museum

6.7 afstemming met de HVM

Om de synergie met de HVM te verbeteren, is m.i. voor de Collectie Maassluis een integraal plan nodig waarmee Museum Maassluis en de Historische Vereniging Maassluis hun verzamelgebied nog beter op elkaar afstemmen, dan nu het geval is. Hierover bestaan mondelinge afspraken tussen het museum en de HVM, maar uit de gesprekken bleek dat bij vrijwilligers niet altijd even duidelijk is dat bepaalde objecten, documentatie of informatie gedeeld zou moeten worden. Door het maken van afspraken en vooral het delen van informatie over elkaars werkzaamheden kan dubbel werk worden voorkomen en wordt ook voorkomen dat materiaal ten onrechte door een van beide partners wordt afgestoten.

ADVIES

Stel op schrift welke taakverdeling er is mbt 'grensgevallen' mbt het verzamelen, en documenteren van collectie tussen de HVM en het museum en communiceer dat met betrokkenen.

DOOR: museum en HVM

6.8 (her-)formulering het verzamelgebied Collectie 1900 en kunst binnen de Collectie Maassluis

Voor de Collectie 1900 en voor de kunst binnen de Collectie Maassluis is het formuleren van criteria ingewikkelder. De onmiskenbaar grote kunsthistorische

waarde van de collectie 1900 verdient een betere en nauwkeuriger omschrijving van het verzamelgebied, en -in het verlengde daarvan- heldere criteria voor te verwerven of af te stoten collectie.

Het huidige collectieplan biedt onvoldoende handvatten voor het nemen van besluiten over verwerving of afstoten van objecten. Dit is waarschijnlijk de oorzaak dat in de loop der jaren in de kunstcollectie ‘vertroebeling’ is opgetreden. Van bepaalde kunstwerken kan misschien betwist worden of deze thuis hoort in de collectie van Museum Maassluis, maar zonder heldere criteria kan niet ver- en ontzamd worden. Het formuleren van bruikbare verzamelcriteria voor een collectie met grote kunsthistorische betekenis is specialistisch werk. Daarom is het belangrijk om hier onderzoek naar te laten doen en advies te laten uitbrengen door een kunsthistoricus. Het resultaat van dit kunsthistorisch advies moet een goed hanteerbare checklist zijn aan de hand waarvan elk afzonderlijk object kan worden getoetst. Ik verwacht dat dit niet alleen leidt tot een beperking van het aantal verwervingen en misschien ook tot de mogelijkheid om objecten af te stoten (langs de geëigende weg, rekening houdend met bepalingen die bij de schenking zijn opgesteld, de Leidraad Afstoting Museale Objecten en waar mogelijk volgens het waardestellend kader van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), maar uiteindelijk ook tot een nog aantrekkelijker collectie, die beter kan worden ingezet in eigen tentoonstellingen of op andere plaatsen.

6.9 structuur documentatie Collectie 1900

Het is belangrijk om de grote kunsthistorische waarde van de kunstwerken in de Collectie 1900 en de Collectie Maassluis te borgen. De kennis van het verhaal ‘achter’ de kunstvoorwerpen is niet alleen de legitimatie van het bezit ervan, maar vergroot ook de kans om met deze collectie succesvolle tentoonstellingsprojecten te organiseren. Het is daarom verstandig om, voor zover dat nog niet gebeurt, documentatie ‘achter’ deze kunstwerken in kaart te brengen en waar nodig te verzamelen. Op dit moment verzamelt het museum al op kleine schaal documentatie en objecten die betrekking hebben op de kunstenaars waarvan werk in de collectie is opgenomen, zoals schoolboekjes met illustraties van Sierk Schröder en romans geïllustreerd door Jeanne Oosting.

ADVIES

Leg achter de Collectie 1900 op meer structurele wijze documentatie aan. Draag dit over als structurele taak aan enkele huidige of daarvoor te werven vrijwilligers. Het (her)formuleren van het verzamelgebied en het in kaart brengen van bestaande documentatie bij andere instellingen door een externe kunsthistoricus moet een bruikbaar startpunt zijn voor het verbeteren van deze eigen documentatie.

DOOR: museum

Veel kunstenaars uit deze deelcollectie zijn ook vertegenwoordigd in andere musea. Daarom is het zeer raadzaam om je te oriënteren op de documentatie die daar al wordt bewaard over kunstenaars die ook in Museum Maassluis zijn vertegenwoordigd. Dat bespaart dubbel werk. Vooral de grotere musea waar deze kunstenaars voorkomen (zoals Rijksmuseum en Museum Boijmans van Beuningen) hebben waarschijnlijk veel informatie beschikbaar. Maar het is ook de moeite waard om te kijken naar kleinere, meer gespecialiseerde musea als het Henriette Polak Museum in Zutphen, Museum De Buitenplaats in Eelde en, dichtbij, het Stedelijk Museum in Schiedam.

7 De kunst en de kunstenaars

7.1 aanpak kunsttentoonstellingen

Waar de permanente expositie een overzicht geeft van de geschiedenis van Maassluis, staat in het overgrote deel van de tijdelijke tentoonstellingen van Museum Maassluis nu overwegend kunst centraal. Voor dit rapport heb ik o.a. gesproken met personen die direct of indirect betrokken zijn of waren bij de kunstcollectie van het museum, of bij eerdere tentoonstellingen. Het beeld dat hieruit naar voren komt is dat er zorgen zijn over de toekomst van de kunstcollectie (zie het vorige hoofdstuk) en over de kunsttentoonstellingen in Museum Maassluis. Zoals eerder in dit rapport gesteld, is de vraag of een tentoonstelling kunst moet bevatten vaak minder relevant dan gedacht wordt en gaat het vooral om de vraag waarover een tentoonstelling precies moet gaan en voor wie deze gemaakt wordt.

Om een bijdrage te leveren aan de doelstelling om het bezoekersaantallen te laten groeien, moeten tentoonstellingen interessant genoeg zijn om geïnteresseerden van ver(der) buiten Maassluis te verleiden om te komen kijken. Dat kan door 'mee te liften' op de citymarketing-boodschap (zie hoofdstuk Het belang van citymarketing) en door tentoonstellingen te maken die een bovenregionale kwaliteit hebben.

Waar tentoonstellingen met een overwegende geschiedenis-inhoud mogelijk makkelijker passen in het historische (marketing)profiel van Maassluis, zullen 'kunsttentoonstellingen' zich waarschijnlijk makkelijker lenen voor een PR-strategie waarbij op specifieke doelgroepen gerichte podia/fora ingezet worden: vakbladen, fora op internet, oude en nieuwe media.

Eerder in dit rapport besteedde ik al aandacht aan de erg korte productietijd en looptijd van tijdelijke (kunst)tentoonstellingen, waardoor de impact van deze tentoonstellingen momenteel over het algemeen te klein is om voldoende bezoekers te trekken. In het hoofdstuk Programmering en productie geef ik aan hoe tentoonstellingen (en de programmering daaromheen) veel meer impact kunnen hebben en meer bezoekers kunnen aantrekken, wanneer ze een langere aanloop krijgen en gestructureerder worden geproduceerd.

7.2 het verhaal centraal

In plaats van het werk van een bepaalde kunstenaar, moet in elke tentoonstelling veel meer een verhaal centraal staan. Samenstellers moeten daarbij vooral op zoek naar inhoudelijk interessante koppelingen tussen kunst en hedendaagse, alledaagse elementen in het leven van (jonge) mensen van nu.

7.3 Maassluise kunstenaars

Voor Maassluise kunstenaars zou Museum Maassluis meer moeten zijn dan 'vierkante meters' expositieruimte voor het tentoonstellen van eigen werk. Met de huidige tentoonstellingen waarin het werk van een lokale kunstenaar centraal staat, wordt over het algemeen alleen een kleine groep lokale liefhebbers bereikt. Het bestuur van de Stichting Maassluise Kunstenaars geeft aan dat zij, de zevenentwintig aangesloten kunstenaars, graag structureler bij het museum betrokken zouden willen zijn. Ze benadrukken dat het bij het ontwikkelen van tentoonstellingen niet primair gaat om de vraag 'hoe hang ik het op', maar dat kunstenaars vooral ook behoefte hebben aan interactiviteit in en rond tentoonstellingen.

Om kansrijke tentoonstellingen te ontwikkelen die voldoende bezoekers aantrekken, zal vooral moeten worden gezocht naar bovenlokale thema's en ontwikkelingen in de (kunst)wereld die daarbij aansluiten. Daarin is nog steeds ruimte voor (werk van) Maassluise kunstenaars, maar in plaats van vertrekpunt in exposities (zoals bij tentoonstellingen waar één lokale kunstenaar centraal staat), wordt hun werk onderdeel van een totaal aan kunstwerken die samen het tentoonstellingsverhaal vertellen. De kunstwerken staan nog steeds centraal, maar het verhaal is leidend.

Een groot voordeel van samenwerking met lokale kunstenaars bij tentoonstellingen met bovenlokale strekking en bereik is dat juist zij door op gezette tijden persoonlijk aanwezig zijn met workshops, rondleidingen, lezingen demonstraties etc. bijdragen aan de levendigheid in het museum en bovendien dat tentoonstellingen in Museum Maassluis meer dan nu Maassluise kunstenaars onder de aandacht van het publiek zullen brengen.

ADVIES

Gebruik bij de samenstelling van 'kunsttentoonstellingen' niet primair de impliciete waarde van kunst als vertrekpunt, maar vooral het verhaal er omheen. Zorg ervoor dat dat verhaal op hedendaagse en aansprekende manier wordt gepresenteerd. Schuw geen enkel middel op voorhand, ook kunst niet. Zet beeldende kunst in als katalysator voor je verhaal.

DOOR: museum en kunstenaars

ADVIES

Stel op tijdelijke basis een tentoonstellingsprogrammeur aan, die in nauwe samenwerking met de Stichting Maassluise Kunstenaars synopsissen schrijft die kunnen worden betrokken in de meerjarenagenda.

DOOR: museum / gemeente

De meerjarencycli worden beschreven in hoofdstuk 'Programmering en productie'.

8 Het belang van de citymarketing

8.1 Grote kansen

Met een inwoneraantal van 33.000 zal geen substantiële vermeerdering van het huidige aantal museumbezoekers per jaar worden bereikt, als de aandacht alleen op Maassluizers als beoogde bezoekersgroep wordt gericht. Om op langere termijn te overleven, zal het museum zich dus meer dan nu moeten richten op mensen die, al dan niet voor het museum, naar Maassluis komen. Maassluis wordt met groeiend succes gepromoot als aantrekkelijke woon- en werkstad, als goede vestigingslocatie voor bedrijven én als interessante toeristische bestemming. Dit biedt voorde erfgoedpartners grote kansen, mits hier met de eigen programmering stevig en planmatig op wordt ingezet.

ADVIES

Werk structureel samen en stem intensief af met Ervaar Maassluis/Stichting Promotie Maassluis bij het ontwikkelen van de lange termijn programmering en de daadwerkelijke productie van tentoonstellingen en evenementen. Streef ook naar het intensief betrekken van andere erfgoedpartners bij die samenwerking, maar laat je eigen samenwerking met Ervaar Maassluis daar niet van afhangen.

DOOR: museum en HVM

Bij het maken van keuzes kan wellicht ook een rol spelen welke thema's er landelijk aan de orde zijn in de toeristische marketing. Ik denk daarbij aan de themalijnen (zoals 'Gouden Eeuw') en themajaren van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen - Holland Marketing (NBTC). Voor de komende jaren zijn dat bijvoorbeeld: 2020: '75 jaar Vrijheid', 2021 'Ode aan het landschap', 2022 'Floriade' (met onder andere de sub-thema's tuinbouw, energie en water).

8.2 Doelgroepen toerisme

Bij het binden van meer toeristen aan Maassluis richt Ervaar Maassluis zich geografisch primair op de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Dit is een belangrijk bestuurlijk samenwerkingsverband van 23 gemeenten op het gebied van verkeer, openbaar vervoer en economisch vestigingsklimaat: Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne, Zoetermeer. De Metropoolregio Rotterdam-Den Haag heeft 2,3 miljoen inwoners. Een aanzienlijk deel van de beleidsterreinen van de deelnemende gemeentes, zoals Maassluis, vindt

plaats in zeer nauwe afstemming met deze Metropoolregio.

Binnen de metropoolregio richt Ervaar Maassluis zich vooral op twee specifieke doelgroepen:

- + Gezinnen met jonge kinderen en vijftig plus- dagjestoeristen die in de metropoolregio wonen en die als fiets- wandel- of vaartoerist Maassluis bezoeken.
- + Verblifsrecreanten, vijftig plussers en gezinnen, die in de metropoolregio of in Zeeland op vakantie zijn. Dit zijn voornamelijk Nederlanders en Vlamingen en -in wat mindere mate- Duitsers.

Op andere categorieën, zoals buitenlandse verblijfstoeristen in Rotterdam Den Haag, Delft of zelfs Amsterdam en opvarenden van cruiseschepen, ligt op dit moment nog wat minder de focus, maar het aantal bezoeken aan Maassluis door toeristen van buiten Europa is in Maassluis toch ook nu al bescheiden aan het groeien.

Nederlanders gaan ongeveer 18 miljoen keer per jaar in eigen land op vakantie. Dit aantal groeit elk jaar licht. Opvallend is dat Nederlanders steeds langer op vakantie gaan. De gemiddelde verblijfsduur van binnenlandse vakanties was in 2018 bijna 6 dagen. In eigen land kiest men vaak voor een actieve vakantie. Uit onderzoek van o.a. NBTC en NIPO Research blijkt dat Nederlanders steeds vaker zoeken naar 'nieuwe ervaringen' en naar een 'bijzondere beleving', waarvoor men over het algemeen redelijk veel geld over heeft.

8.3 Thema Sleepvaart

Uiteraard haakt men daarbij aan op landelijke campagnes van bijvoorbeeld het NBTC. Om binnen die landelijke campagnes Maassluis duidelijk op de toeristische kaart te houden, is het nodig om een unieke positie voor Maassluis te creëren. Alleen zo kan Maassluis bijvoorbeeld een aanvullend toeristisch aanbod profileren ten opzichte van bijvoorbeeld Rotterdam. Anders gezegd: inwoners en toeristen in Rotterdam moeten een goede reden hebben om die stad te verlaten voor een bezoek aan Maassluis. Daarom verbindt men aan de campagnes één thema waarmee Maassluis zich van alle andere steden en regio's in Nederland onderscheidt: Sleepvaart.

Het thema Sleepvaart zal in de toekomstige marketing van Maassluis uitdrukkelijk(er) centraal worden gesteld. Er zijn geen sleepvaartbedrijven meer in Maassluis. In de tweede helft van de negentiende eeuw werd Maassluis een

bruisende haven voor sleepdiensten, berging, en loodsdiensten. Vooral de komst van Smit met zeer grote sleepboten veranderde aan het begin van de twintigste eeuw het aanzien van de haven drastisch. Omdat verdere uitbreiding van Maassluis als 'sleephaven' uitbleef, kon Maassluis de voortschrijdende schaalvergroting van de sector uiteindelijk niet meer herbergen. De sleepvaartbedrijvigheid verdween en Maassluis werd de sfeervolle en karakteristieke museumhaven die het nu is. Maassluis is dus alleen historisch verbonden met de sleepvaart. Steeds minder mensen hebben herinneringen aan deze periode. De grote uitdaging voor de erfgoedpartners in Maassluis is dan ook het creëren een optimale beleving voor een hedendaags publiek bij het historische thema Sleepvaart.

8.4 Wat biedt citymarketing ons?

Gastheer/vrouwschap: bezoekerscentrum in de Nieuwstraat

Dagelijks open van 10 tot 16.00 uur. Ontwikkelen en aanbieden van arrangementen, ticketverkoop van tickets evenementen, voorstellingen, musea, etc., kleine expositieruimte (bijv. bij kunst en cultuurroute, vaak samen met kunstenaars). Merchandising ism Maassluise kunstenaars. Doelgroepen: dagjesmensen en eigen inwoners. Verdere ontwikkeling naar Wonen en Ondernemen is/wordt ingezet. Het gastheer/vrouwschap wordt uitgevoerd door achttien vrijwilligers. Sinds de opening van het informatiecentrum, ongeveer twee jaar geleden, hebben ongeveer 10.000 mensen een bezoek aan het centrum gebracht.

Ervaar Maassluis verkoopt nu nog geen entreekaartjes voor de musea (met uitzondering van arrangementen), maar wil dat wel heel graag gaan doen, zoals dat ook nu al gebeurt voor horeca, retail, voor bepaalde evenementen en voor het theater. Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuwe website waarin voor elke aanbieder ruimte is. Alles wat er in Maassluis te doen is, wordt daarin vermeld. Door deze site te koppelen aan SEO, is de verwachting dat via trefwoorden veel meer (en steeds meer) virtuele bezoekers via internet bij het bestaande Maassluise aanbod gaan uitkomen dan nu. Men hoopt ook dat vervolgens een nieuw reserveringssysteem voor arrangementen kan worden ontwikkeld, waarin bezoekers van de site eigen arrangementen 'à la carte' kunnen samenstellen. Daarmee zou Maassluis tamelijk vooruitlopen op de landelijke stand van zaken. Ticketverkoop kan dan ook geautomatiseerd voor de musea en stadwandelingen worden gerealiseerd.

Uitvoering PR en Communicatie

Aanwezigheid op social media, toerisme- en cultuurkalenders. Twee medewerkers zetten alle deelnemers voor het voetlicht via een Youtube-portal, een evenementenkalender, Facebook, Instagram etc., fysieke aanwezigheid op beurzen, etc.

8.5 Toerisme en cultuur in Maassluis

De belangrijkste pijler van de toeristische citymarketing is de cultuurhistorische rijkdom van Maassluis; de haven, de schepen, de musea, de Groote Kerk, de historische gebouwen, de kunst in de openbare ruimte...

Voor aanbieders van cultuurhistorie, zoals het museum en de HVM is Ervaar Maassluis een zeer effectief kanaal om bezoekers te bereiken. Om het aantal museumbezoekers op termijn te vergroten, is intensievere structurele samenwerking met Ervaar Maassluis noodzakelijk. Om het cultuurhistorische aanbod beter op de markt te zetten, is voor Ervaar Maassluis een aantal voorwaarden van belang:

Centrale boodschap

Om Maassluis nog beter op de kaart te zetten, is het voor Ervaar Maassluis belangrijk om een eenduidig verhaal te kunnen vertellen. Dit is misschien wel de belangrijkste reden om een goed herkenbaar, goed overdraagbaar en van alle andere historische steden onderscheidend thema -Sleepvaart- te gebruiken als 'centrale boodschap' aan de doelgroep. Om van deze strategie te profiteren moeten de erfgoedinstellingen hierop inspelen. Dat betekent uiteraard niet dat tentoonstellingen en evenementen voortaan allemaal alleen nog maar over sleepvaart moeten gaan.

ADVIES

Om aan te sluiten bij de citymarketing van Maassluis hoeft niet in alle uitingen van Museum Maassluis en HVM 'Sleepvaart' centraal te staan, omdat dat nu eenmaal het thema is van de citymarketing-campagne. Maar om meer bezoekers te bereiken is het wel belangrijk om bij elk gekozen eigen thema consequent en op lange termijn bij elk project 'inhoudelijke haakjes' te blijven ontwikkelen waarmee in de programmering een langjarige koppeling gelegd kan worden met de campagne van Ervaar Maassluis.

DOOR: museum en HVM

Afstemming

Om een eenduidige boodschap over Maassluis naar de beoogde doelgroep over te kunnen brengen, is het belangrijk dat aanbieders zich meer dan nu inspannen om samen, ieder vanuit zijn/haar eigenheid, 'één verhaal' te vertellen. Op dit moment is er vaak te weinig evenwicht in de programmering. Aanbieders weten vaak niet van elkaars plannen en activiteiten; structurele afstemming ontbreekt. Onder die omstandigheden is het niet mogelijk om via Ervaar Maassluis een evenwichtig en aantrekkelijke programmering aan toekomstige bezoekers over te brengen.

ADVIES

Vervang in samenwerking met Ervaar Maassluis alle afzonderlijke kaartjes voor de twee musea en de sleepboten voor één entreekaartje dat toegang geeft tot het Sleepvaartmuseum, sleepbo(o)t(en) en Museum Maassluis. Werk ook samen om de openingstijden te synchroniseren. Hou bij dat laatste ook rekening met de wens om ivm de activiteiten van de HVM ruimere openingstijden in Museum Maassluis te gaan hanteren.

DOOR: museum ism erfgoedpartners en Ervaar Maassluis

9 Varende erfgoed

Een noodzakelijke structurele verbinding voor het museum en de HVM is die met het varende erfgoed van Maassluis. Zij werken expliciet in het themagebied van Ervaar Maassluis, raken inhoudelijk aan diverse vensters uit de 'Canon van Maassluis' en ontplooiën samen een indrukwekkend aantal activiteiten, waarop museum en HVM verder op kunnen aanhaken. Uit de gesprekken werd duidelijk dat met name het Sleepvaartmuseum en de gezamenlijke sleepboten voor vergelijkbare uitdagingen staan als de opdrachtgevers van dit rapport. Verdergaande krachtenbundeling lijkt op de langere termijn daarom voor alle betrokkenen van zeer groot belang. Naast thematische afstemming, zou de gezamenlijke marketing en PR en de gezamenlijke samenwerking met Ervaar Maassluis centraal moeten staan. Prioriteit kan gegeven worden aan vervangen van afzonderlijke entreebewijzen voor 1 entreebewijs voor alle erfgoedlocaties in Maassluis en aan het synchroniseren van openingstijden, zoals hierboven omschreven.

We gaan hieronder op drie belangrijke samenwerkingspartners in: het Sleepvaartmuseum, de gezamenlijk historische sleepboten en de historische scheepswerf/trekschuit in wording. Voor dit rapport is gesproken met de eerste twee.

9.1 Sleepvaartmuseum

Net als Museum Maassluis ontvangt het Sleepvaartmuseum ongeveer 5000 bezoeker per jaar. Van de ongeveer zestig, vrijwel allemaal oudere vrijwilligers, zijn er zo'n 45 nog min of meer actief. In het Sleepvaartmuseum werken geen betaalde medewerkers. Het museum is gevestigd in het voormalig stadhuis uit de Zeventiende Eeuw. Dit is een van de mooiste panden van Maassluis en het staat op de best denkbare locatie. Maar eigenlijk is dit gebouw volkomen ongeschikt als museum. De kruip-door-sluip-door route in het museum is niet bereikbaar voor mensen met een fysieke handicap en het gebouw is veel te klein voor het combineren van substantiële vaste en tijdelijke exposities. Voor openingen en andere eigen bijeenkomsten wijkt het Sleepvaartmuseum vaak uit naar Museum Maassluis. Het pand is eigendom van de gemeente en het museum gebruikt het gebouw binnen een constructie waarin de huisvestingskosten niet op de begroting van het museum drukken.

Het Sleepvaartmuseum was destijds warm voorstander van de (uiteindelijk afgelaste) realisatie van het Cultuurhuis, gezamenlijke huisvesting van culturele instellingen, waarin ook plaats was voor beide musea en de HVM.

9.1.1 Tijdelijke exposities

De kleine tijdelijke exposities in het Sleepvaartmuseum worden twee keer per jaar gerealiseerd en blijven steeds een half jaar staan. Omdat al ongeveer veertig jaar volgens dit stramien wordt gewerkt, zijn er nu dus zo'n tachtig tijdelijke exposities gerealiseerd. Bij sommige betrokkenen overheerst het gevoel dat men gaandeweg 'door alle thema's heen is'.

Het lijkt dus in veel opzichten tijd voor nieuwe inspiratie in het Sleepvaartmuseum. Dat is ook nodig om nieuwe (en meer) bezoekers aan te trekken, want ook de bezoekers van het Sleepvaartmuseum vergrijzen.

De cyclus bij het realiseren van tijdelijke exposities in het Sleepvaartmuseum is als volgt: Een tentoonstellingscommissie bepaalt tijdens een bestaande tentoonstelling wat het thema wordt van de volgende en werkt aan de realisatie daarvan. Men kijkt daarbij steeds ongeveer een half jaar vooruit. In het voorjaar van 2019 was dus bijvoorbeeld het tentoonstellingsprogramma tot eind 2019 bekend, maar de realisering van een volgende tentoonstelling begint pas enkele weken voor de

opening. Men ervaart dit in het Sleepvaartmuseum overigens niet direct als een tekortkoming. Een thema-expositie is in het Sleepvaartmuseum erg klein en is alleen al om die reden in de huidige krappe behuizing van het museum nauwelijks een marketing-vehikel. Het museum lift nog niet erg mee op de faciliteiten van Ervaar Maassluis. Ervaar Maassluis verkoopt wel af en toe arrangementen waar een bezoek aan het Sleepvaartmuseum deel van uitmaakt, maar van planmatige samenwerking om samen een marketingstrategie te ontwikkelen is eigenlijk geen sprake.

9.1.2 Vernieuwing

Blijvend werken aan de kwaliteit van het eigen aanbod lijkt op termijn van belang voor het voortbestaan van het Sleepvaartmuseum. Voor het invoeren van vernieuwingen in de eigen organisatie, het tentoonstellingsprogramma en het publiekswerk zal bij een deel van de vrijwilligers wellicht nog draagvlak moeten worden verworven. Maar bij een deel van de betrokkenen leeft de wens om te vernieuwen en om aan verjonging van de vrijwilligersgroep te werken.

9.2 Sleepboten en haven

In de Stichting Sleepboothaven Maassluis zijn de historische schepen in de haven en het Sleepvaartmuseum verenigd. De schepen (Furie, Bruinvisch, Hudson, Tonijn, Elbe, Steenbank, Maassluisje, Krimpen) zijn elk eigendom van een afzonderlijke stichting. Hoewel op dit moment niet minder dan ongeveer 250 vrijwilligers betrokken bij het onderhoud, de bemanning tijdens het varen en de openstelling voor bezoekers, is ook hier de vergrijzing van de vrijwilligers op de langere termijn een punt van zorg.

De Stichting Sleepboothaven verzorgt de gemeenschappelijk PR voor de schepen en neemt namens de beheersstichtingen van de respectievelijke schepen deel aan externe overlegsituaties. Een jaarlijks terugkerend evenement dat in deze gezamenlijkheid wordt georganiseerd is de Dag van de Zeesleepvaart.

Een van de onderwerpen die in het gezamenlijke overleg spelen, is dat men graag de bezoektijden van de schepen en het Sleepvaartmuseum wil synchroniseren. De openingstijden van het Sleepvaartmuseum zijn veel ruimer dan van de schepen. Dat komt met name doordat de schepen over onvoldoende vrijwilligers beschikken om deze ruime openingstijden waar te kunnen maken. Het gevolg is dat wie een kaartje koopt voor het Sleepvaartmuseum de kans loopt alleen binnen de tentoonstelling kan bekijken, maar geen gelegenheid krijgt om een van de schepen te bezoeken.

Opmerkelijk is ook dat een kaartje voor het Sleepvaartmuseum geen toegang geeft tot een van de schepen (indien geopend...). Voor de toegang tot een van de schepen moet dus een apart kaartje worden gekocht.

Wel vinden regelmatig arrangementen plaats waarbij gasten bijvoorbeeld een bezoek aan het Sleepvaartmuseum combineren met een bezoek aan boord van een van de schepen of met een vaartocht. Deze arrangementen worden meestal verkocht door Ervaar Maassluis, regelmatig ook in combinatie met een, bijvoorbeeld Maritiem georiënteerde themawandeling door de HVM.

9.3 Historische Scheepswerf/Trekschuit

De Stichting Historische Scheepswerf Zorg en Vlijt werd opgericht om op de plek waar sinds 1879 scheepmakerij Zorg en Vlijt gevestigd was (westhoek Schanseiland, Olivierstraat) weer werfactiviteiten te ontplooiën met onderhoud en restauratie van historische schepen en de bouw van replica's. Naast een interessante werk-leerplaats voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, kan deze werf ook uitgroeien tot een aantrekkelijke publieksattractie. Op 15 mei 2019 wordt in een voormalig bedrijfspand aan P.J. Troelstraweg door wethouder Corine Bronsveld de kiellegging verricht van trekschuit 'Den Eerste Snik'. Het plan tot de realisatie van de bouw van deze replica is gebaseerd op een model van een trekschuit uit de collectie van Museum Maassluis. De bedoeling is dat deze nieuwe trekschuit regelmatig gaat varen tussen Maassluis en Delft. Startpunt van de trekschuit wordt de gerestaureerde Monstersche Sluis, eveneens een recente aanwinst voor toeristisch Maassluis. Maassluis heeft er dan weer een bijzondere nieuwe toeristische trekpleister bij.

Op de tijdelijke locatie waar de bouw van de trekschuit nu plaatsvindt is een informatiecentrum ingericht waar bezoekers de vorderingen van de bouw kunnen volgen. Samenwerking met de historische werf ligt zeer voor de hand, met name bijvoorbeeld als het informatiecentrum een duurzame plek verwerft in Maassluis. Inhoudelijke afstemming (Canon...) en het onderling verwijzen van bezoekers tussen de locaties zouden in die samenwerking centraal moeten staan.

ADVIES

[Verken in overleg met de initiatiefnemers van de historische werf/trekschuit in hoeverre gezamenlijk optrekken bij het ontwikkelen van programmering en huisvesting zinvol is.](#)

DOOR: Museum en HVM

10 De verbinders

Bij het leggen van verbindingen tussen de verschillende erfgoedpartners in Maassluis kan de gemeente een belangrijke rol spelen. Hieronder ga ik in op de rol die drie gemeentelijke geledingen kunnen spelen bij het bevorderen van het verdere proces: Raad en College, de Cultuurmakelaar en de Culturele Raad.

10.1 Gemeenteraad en B&W

Met cultuur wil de gemeente nadrukkelijk verbindingen leggen. Die verbindingen zijn belangrijk omdat ze kwaliteitsverbetering van de leefomgeving bevorderen. Er moet efficiënt worden omgegaan met het beperkte budget dat voor cultuur beschikbaar is. De cultuurnota *'Alles stroomt niets blijft hetzelfde'* bevat voor het leggen van die verbindingen het fundament. De gemeente stuurt op het leggen van die verbindingen onder meer via de Cultuurmakelaar (zie hieronder) en door, waar mogelijk, initiatieven van burgers te ondersteunen die bijdragen aan een grotere cultuurbeleving in de stad.

10.1.1 De gemeentelijke kunstcollectie

Bij de gemeente bestaat vermoedelijk voldoende draagvlak voor een herdefiniëring van de kunsthistorische waarde van de gemeentelijke kunstcollectie die door Museum Maassluis wordt beheerd. Het is wel erg belangrijk dat hierop een deugdelijk kunsthistorisch onderzoek op wordt toegepast. Als het museum op basis van dat onderzoek zou concluderen dat delen van de collectie geen functie meer hebben voor de programmering en/of er juist delen ontbreken, is de inschatting nu dat het draagvlak bij de gemeente groot genoeg is om mee te werken aan een goede oplossing voor de toekomstige bestemming voor die delen van de collectie die niet meer in de verzamelcriteria vallen. Daarbij kan gedacht worden aan langdurige uit- en bruikleenafspraken met of schenkingen aan collega-musea. Museum Maassluis en de Vrienden kunnen in overleg met de gemeente aan de hand van nieuwe criteria overigens ook besluiten dat er elementen aan de collectie ontbreken en bijvoorbeeld besluiten om met name voor eigen tentoonstellingen bruiklenen of schenkingen te verwerven. Uiteraard dient elke handeling te gebeuren volgens de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) en waar mogelijk volgens het waarde stellend kader van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Daarin vallen o.a. de verplichtingen die in de loop van de decennia mbt diverse schenkingen zijn aangegaan.

10.1.2 Ondersteuning verandertraject

De beperkte middelen en huisvesting van de musea en de HVM zijn nauwelijks

voldoende om de reguliere exploitatie (ongeveer 90% van de begroting van Museum Maassluis wordt besteed aan huisvesting en loonkosten) te dekken. Voor vernieuwing is dus geen structureel geld.

ADVIES

Maak eenmalig middelen vrij om de benodigde vernieuwingen in gang te zetten. Hiervoor is tijdelijk aanvullende expertise nodig. Dit proces kan ondersteund worden met het aanstellen van een tijdelijke programmeur, die in samenwerking met de Cultuurmakelaar een meerjarenprogrammering ontwikkelt met Stichting Promotie Maassluis, Sleepvaartmuseum, Sleepboothaven, Museum Maassluis, HVM, Historische werf, Kunstenaars Maassluis en de Culturele Raad (Douanehuisje).

Ook voor de ondersteuning bij de ontwikkeling en implementatie van een nieuwe productiecycclus tentoonstellingen in Museum Maassluis is tijdelijk extra expertise nodig. Wellicht is dat ook het geval in het Sleepvaartmuseum (dit is in het kader van dit rapport nog niet bekend). Thema's die hierbij ook spelen zijn: synchronisatie openingstijden en vervanging afzonderlijke kaartjes door een uniform entreekaartje, ondersteuning bij de vernieuwing van educatief aanbod en training, scholing en mogelijk werving van publieksvrijwilligers.

Om meer publieksbereik te creëren zullen regelmatig meer meters expositieruimte nodig zijn dan nu beschikbaar binnen de huidige instellingen. Ik adviseer om dit gebrek aan expositieruimte op te lossen door bij tentoonstellingsprojecten te zoeken naar leegstaande bedrijfspanden en dergelijke die als pop up locatie kunnen dienen. Hiermee wordt tijd gewonnen voor de uitwerking van een ander belangrijk thema, waarvoor meer tijd nodig is: de door verschillende gesprekspartners uitgesproken wens om opnieuw onderzoek te doen naar structurele verbetering van de huisvesting van Museum Maassluis, de HVM en het Sleepvaartmuseum. Door nu voorrang te geven aan de programmering ontstaat een sterkere basis voor het op langere termijn verbeteren van de huisvesting van instellingen.

DOOR: Gemeente

ADVIES

Overweeg in hoeverre het mogelijk is om bijvoorbeeld via een convenant op input van de partners te sturen. Daarbij kan gedacht worden aan deelname scholing van vrijwilligers, het leveren van een bijdrage aan gezamenlijke programmering, vernieuwing educatief aanbod in het kader van het Cultuurmenu, coördinatie van

openingstijden en entreekaartjessysteem.

DOOR: gemeente

10.1.3 Molen De Hoop

Het is bekend dat binnen het gemeentebestuur de wens leeft dat de korenmolen De Hoop aan de Zuidoost vaker opengesteld gaat worden voor het publiek. De gemeente is eigenaar van deze stellingmolen. De belangrijkste belemmering voor ruimere openingstijden is vermoedelijk de beperkte beschikbaarheid van vrijwillige molenaars.

Voor Museum Maassluis zou openstelling van de molen, zoveel mogelijk synchroon aan de openingstijden van Museum Maassluis (en andere locaties in de stad!), zeer gunstig zijn. Museum Maassluis ligt namelijk enigszins excentrisch ten opzichte van de oude stad, het Sleepvaartmuseum en de haven. Bij openstelling van de molen ontstaat een looproute naar de molen die op natuurlijke wijze langs het museum voert.

ADVIES

Zoek (verder) naar mogelijkheden om de openingstijden van korenmolen De Hoop te verruimen.

DOOR: gemeente

10.1.4 Cultuurmakelaar

In het verlengde van de gemeentelijke cultuurnota 'Alles stroomt, niets blijft hetzelfde' werkt de gemeentelijke Cultuurmakelaar aan het zoeken naar- en verbinden van ontwikkelingen in de Maassluisse samenleving die betekenis kunnen hebben voor kunst en cultuur, waaronder beeldende kunst en erfgoed. De Cultuurmakelaar zoekt ook expliciet naar mogelijkheden om kunst en cultuur buiten de muren van culturele instellingen te brengen. Naast scholen (zie ook hoofdstuk Educatie) kan daarbij bijvoorbeeld gedacht worden aan zorginstellingen. Museum Maassluis zet ook al stappen in die richting. Bij het project 'Mijn naam is Maassluis' is een tijdelijke expositie ingericht in verzorgingshuis DrieMaasHave.

Voor zorginstellingen, de musea en de HVM kan het interessant zijn om ook zogeheten herinneringsprojecten te ontwikkelen: Aan de hand van gebruiksvoorwerpen, foto's, muziek en verhalen worden cliënten (meestal ouderen) gestimuleerd om de geest te slijpen door herinneringen te reproduceren.

De gebruiksvoorwerpen, foto's, muziek en verhalen kunnen als reizende tentoonstelling in de zorginstelling worden geplaatst of in een 'herinneringskoffer' in bruikleen worden aangeboden. In beide gevallen is het belangrijk om ook begeleiding in samenwerking met de zorginstelling op te zetten.

Een andere, betrekkelijk eenvoudige manier om kunst buiten de muren te brengen, is het plaatsen van kunst uit de museumcollectie in (zorg)instellingen, overheidsgebouwen en bedrijven. Er wordt ook gedacht aan het inrichten van exposities in buurtcentra. Museum Maassluis (Caroline Schillemans) is hieronder al in gesprek met de Cultuurmakelaar.

ADVIES

Werf of stel een vrijwilliger aan die zich gaat bezighouden met het vinden van locaties en het organiseren de plaatsing van deze kunst en het beheren van deze objecten, om zelf de handen vrij te houden voor de ontwikkeling van andere activiteiten.

DOOR: museum (betaalde medewerkers)

10.1.5 Culturele Raad Maassluis (CRM)

De CRM adviseert de gemeenteraad en het college van B&W over het cultuurbeleid in de gemeente. Naast het geven van advies, ontplooit de CRM zelf ook een groot aantal activiteiten.

De twee musea staan volgens de CRM voor grote uitdagingen. De CRM juicht de profilering van de stad als sleepvaarstad toe. De musea en de HVM moeten daarbij aansluiten met eigentijdse presentaties en activiteiten. Dat biedt niet alleen kansen voor het toerisme, maar versterkt ook de binding met de Maassluisse bevolking. Toeristen helpen op die manier mee aan de kwaliteit van de leefomgeving voor bewoners.

Om dit te bereiken is intensievere samenwerking tussen culturele partners noodzakelijk. De CRM laat desgevraagd weten de optie van een toekomstige integrale huisvestingsoplossing voor verschillende betrokken organisaties nog steeds (of weer) zeer interessant te vinden en vindt verder onderzoek zeer de moeite waard.

Naast adviesorgaan is de CRM zelf ook een actieve speler in het culturele veld van Maassluis, bijvoorbeeld omdat de raad verantwoordelijk is voor de programmering

in het Douanehuisje. Zo is de CRM verantwoordelijk voor de programmering in het Douanehuisje, waar in de afgelopen jaren ongeveer 2000 bezoekers per jaar werden ontvangen. De CRM zet bijzonder graag in op het versterken van de relatie tussen het Douanehuisje en het museum. Dat de programmering van het Douanehuisje meestal 1 tot 2 jaar voor een activiteit wordt ingezet is een van de vele redenen voor het museum om veel langer vooraf te gaan plannen (zie hoofdstuk Programmering en productie).

11 Educatie

11.1 Cultuurmenu

Het Ministerie van OC&W vergoedt jaarlijks een klein bedrag per leerling in het primair onderwijs voor cultuuronderwijs. In Maassluis zetten de cultuurcoördinatoren van alle basisscholen dit bedrag in voor de projecten van het Cultuurmenu. Dat gebeurt in samenwerking met de Culturele Raad Maassluis, een coördinator vanuit de gemeente Maassluis en de cultuuraanbieders. Het Cultuurmenu biedt programma's met dans, muziek, theater, beeldend, literatuur, erfgoed, foto en film. Alle basisscholen van Maassluis nemen deel aan het programma van Cultuurmenu. Deelname verloopt volgens een zogeheten 'doorlopende leerlijn': per schooljaar maken leerlingen twee keer kennis met een ander aspect van het uitgebreide cultuuraanbod in en rond Maassluis. Waar mogelijk wordt de programmering zoveel mogelijk aangepast aan de hoofdlijnen van de curricula van de scholen. De groepen 5 komen in de tweede helft van het schooljaar voor een programma naar Museum Maassluis. De groepen 7 bezoeken in de eerste helft van het schooljaar het Sleepvaartmuseum en een van de sleepboten.

Op dit moment voert de betaalde medewerker educatie van Museum Maassluis zelf alle programma's uit. Tegelijk blijkt dat er nog te weinig tijd is voor vernieuwing van het aanbod. Het educatieve programma van beide musea is inmiddels al een flink aantal jaren ongewijzigd.

In samenwerking met de Cultuurmakelaar wordt nu gewerkt aan een plan om met geld van het Ministerie van OC&W en gemeente Maassluis in het kader van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) een scholingsprogramma op te zetten voor vrijwilligers van Museum Maassluis en het Sleepvaartmuseum. Het betreft een training voor rondleiders en interactieve werkvormen met kinderen. De regeling CMK is tot eind 2020 beschikbaar.

ADVIES

Onderzoek of het eveneens mogelijk is om binnen de regeling CMK niet alleen de vaardigheden van medewerkers te trainen, maar ook een herziening van het programma uit te voeren.

DOOR: museum ism Cultuurmakelaar

11.2 Educatie voor scholen buiten het Cultuurmenu

Buiten de jaarlijks terugkerende activiteiten in het kader van het Cultuurmenu zijn er meer samenwerkingsprojecten tussen culturele instellingen en scholen. Zo

werkt op dit moment de HVM in samenwerking met basisschool De Westhoek aan een project rond het venster Visserij in de Canon van Maassluis. Bij succes kan dit project in samenwerking met Museum Maassluis 'uitgerold' worden binnen het Cultuurmenu.

11.3 Voortgezet onderwijs en volwassenen

Er is nog geen structureel educatief aanbod ontwikkeld voor het voortgezet onderwijs. Dit is ingewikkelder dan aanbod voor het basisonderwijs, omdat elke schoolsoort en daarbinnen elk niveau een eigen aanbod behoeft. Bovendien is afname van scholen van dat aanbod veel minder zeker dan bij het basisonderwijs, omdat scholen voor V.O. individueel beslissen over de inhoud van het cultuuraanbod in de eigen school. Gezien de vele gewenste veranderingen, lijkt het verstandig om voorlopig geen prioriteit te geven aan het ontwikkelen van educatief aanbod voor het voortgezet onderwijs.

11.4 Volwassenen

Het museum, de Vrienden en de HVM organiseren door het jaar heen tal van activiteiten die vooral op volwassenen zijn gericht. Soms zijn die activiteiten gericht op de eigen kring: vaste bezoekers, leden, sympathisanten. Door samen te werken met andere partners kan de doelgroep wellicht worden uitgebreid. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan kunstlezingen of excursies in samenwerking met de Kunst en Cultuur Academie, met musea in de omgeving van Maassluis, of aan een nieuw te ontwikkelen aanbod in het kader van cursussen voor nieuwkomers.

12 Programmering en productie

12.1 Huidige gang van zaken programmeren tijdelijke exposities

Aan de hand van suggesties die vrijwilligers, bestuur en betaalde medewerkers in de loop van de tijd doen houden Pieter van Houten en Caroline Schillemans een dynamische lijst bij die regelmatig wordt aangevuld en bijgesteld. Op deze lijst staan ook suggesties van kunstenaars die zich regelmatig melden omdat ze graag een tentoonstelling (meestal van eigen werk) in het museum willen realiseren. Soms komt het voorstel niet van een kunstenaar zelf, maar ook vaak uit kringen rond deze kunstenaar.

In het allereerste stadium wordt een inschatting gemaakt of een tentoonstelling geschikt is voor de grotere Tuinzaal, voor het veel kleinere De Vries Kabinet, of voor de kleine Podiumzaal.

Langs welke lijnen de keuze voor bepaalde tentoonstellingen precies verlopen verschilt per plan. Er zijn geen vastomlijnde criteria waaraan een (goed) plan moet voldoen. De periode tussen de besluitvorming over een bepaalde expositie en de opening daarvan is meestal buitengewoon kort. Begin 2018 lag er een besluit dat er in dat jaar een expositie zou komen ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van de Maassluisse kunstenaar Geertrui van de Craats. Verder was er begin van 2018 alleen een onuitgewerkt idee voor de tentoonstelling 'Onverwachte Ontmoetingen', die uiteindelijk in mei 2018 geopend werd. Deze tentoonstelling werd verlengd, omdat een aansluitend geplande tentoonstelling niet door ging.

Begin 2018 werd ook besloten tot- én vrijwel onmiddellijk gestart met de productie van een kleine tentoonstelling ter gelegenheid van het honderdharig bestaan (1918 – 2018) van muziekvereniging 'Kunst na arbeid'. Deze ging in april open in het De Vries Kabinet.

In juni 2018 werd in het De Vries Kabinet een kleine tentoonstelling geopend met werk van kunstenaar Luuk Scholten. De wens om werk van Scholten in het museum te tonen stond al enige tijd op de genoemde lijst. Het besluit om dit te gaan doen was slechts enkele eerder genomen.

In november 2018 werd in de Tuinzaal de solotentoonstelling 'Verbintenissen' rond kunstenaar Geertrui van de Craats. Direct na deze opening ging de productie van start van een aansluitende tentoonstelling die in januari 2019 zou worden geopend: 'Onder water, Grafiek van Jeanne Oosting'.

Als we ons met een blik op het afgelopen jaar realiseren dat voor al deze projecten een kleine groep vrijwilligers en slechts twee professionele medewerkers (met ook een heleboel andere taken) beschikbaar zijn, is dit een extreem hoog aantal. Dit betekent dat per tentoonstelling minder tijd en geld beschikbaar is waardoor er kansen blijven liggen m.b.t. de kwaliteit van deze projecten.

Inmiddels is overigens wel een planning gemaakt voor de programmering waarbij wat verder vooruitgekeken is. Op dit moment (voorjaar 2019) is er een voorlopige tentoonstellingsagenda voor ongeveer een jaar. De minimale looptijd per expositie is in deze agenda drie maanden. Maar ook deze agenda brengt de productie van niet minder dan ongeveer acht grotere en kleine tentoonstellingen in een jaar tijd met zich mee. De kans is dan ook groot dat deze tentoonstellingen niet te diepgravend zullen zijn, niet erg uitgebreid, niet gebaseerd op goed kunsthistorisch onderzoek of historische research en productie.

Er is vermoedelijk een sterke relatie tussen de zeer hoge productie van tentoonstellingstitels en het feit dat het aantal bezoekers aan Museum Maassluis niet groeit. Deze zeer korte cycli leiden overigens niet noodzakelijk tot 'slechte' tentoonstellingen; in tegendeel. Maar het leidt wel tot een schraal aanbod in de randprogrammering. Er is in deze aanpak bovendien nauwelijks tijd en geld om de tentoonstellingen voldoende onder de aandacht van het publiek te brengen en ook voor fundraising is veel te weinig tijd.

Een argument om veel tentoonstellingen te produceren zou zijn dat met openingen van exposities publiciteit wordt gegenereerd. Op zich is dat juist; tijdelijke exposities zijn sowieso nodig om een museum in de aandacht van bezoekers te houden. Maar er zijn natuurlijk veel meer manieren om de aandacht op tentoonstellingen te vestigen. Met een goed, vooraf doordacht PR-plan is het heel goed mogelijk om niet alleen voor, maar ook tijdens de looptijd van een tentoonstelling PR-momenten te creëren, bijvoorbeeld met lezingen, acties, rondleidingen door deskundigen of kunstenaars, workshops, het koppelen van een expositie aan een stadswandeling of bezoek aan een ander museum, aansluiting bij evenementen van anderen, publicaties in vakbladen, ect.

ADVIES

Breng het aantal tijdelijke exposities in Museum Maassluis per jaar terug naar maximaal twee of drie. Maak van het terugbrengen van het aantal producties

gebruik door een veel ruimere productiecycclus per expositie te hanteren en van bepaalde exposities iets 'groters' te maken dan nu mogelijk is. Werk met een agendacommissie waarin de instellingen in Maassluis samenwerken en intern met redacties en productieleiders.

DOOR: museum

12.2 Productie-tijdslijn

Voor het aanspreken van fondsen voor grotere projecten moet het aanvraagproces minimaal 6 tot 9 maanden van tevoren worden ingezet. Aan de daadwerkelijke aanvraag gaat -als het goed is- een royale periode vooraf voor het schrijven van de plannen, overleg met fondsen en vervolgens het voorbereiden en samenstellen van de aanvraag. Ook moet royaal tijd gereserveerd worden voor het bijstellen van een aanvraag in overleg met beoogde fondsen, of omdat research oplevert dat een plan in een betrekkelijk laat stadium drastisch moet worden bijgesteld. Daarom moet in praktijk minimaal twee jaar vooruit worden gepland en moet het bedenken van de grove contouren van de programmering drie tot vier jaar van tevoren worden ingezet.

Een productietijdslijn voor exposities zou er dan bijvoorbeeld als volgt uit kunnen zien:

plm 50 tot 30 maanden vooraf: BIJHOUDEN GEZAMENLIJKE LONGLIST EXPOSITIETITELS

Een dergelijke lijst circuleert nu al in Museum Maassluis, onder beheer van Pieter van Houten en Caroline Schillemans. Het omvormen van zo'n dynamische lijst naar een lijst die 'eigendom' wordt van de verschillende partners bevordert het gezamenlijk denken over de plannen voor de komende jaren. Het gaat hier zowel over samenwerkingsprojecten die op meerdere locaties gaan plaatsvinden, als om exposities op één locatie. Op de agenda staan dus alle expositieplannen, groot en klein.

DOOR: In te stellen permanente agendacommissie met vertegenwoordigers van Stichting Promotie Maassluis, Sleepvaartmuseum, Sleepboothaven, Museum Maassluis, HVM, Historische werf, Kunstenaars Maassluis, Culturele Raad, Cultuurmakelaar, Witte Kerkje, Groote Kerk.

uiterlijk 30 maanden voor beoogde openingsdatum: AGENDERING
Alle betrokken Maassluisse stemmen de voorlopige tentoonstellings- en

evenement-plannen voor de komende 2,5 jaar onderling af.
DOOR: agendacommissie

Aan de hand van deze voorlopige algemene 'Tentoonstellingsagenda Maassluis' wordt voor elke afzonderlijke expositie een redactie aangewezen. De samenstelling van een redactie is afhankelijk van het aantal partners dat deelneemt aan het project en de te verwachten omvang van het project. Er wordt in dit stadium voor elk afzonderlijk project ook een projectleider benoemd. Afhankelijk van de omvang en complexiteit van het project en van het aantal deelnemende instellingen kan die projectleider uit eigen geledingen worden gezocht, dan wel extern worden geworven.

De projectleider schrijft een synopsis voor de expositie: een beknopt document van enkele A4tjes waarin beschreven wordt waarover de expositie precies gaat, welke objecten er in grote lijnen te zien zullen zijn, van welke middelen verder gebruik gemaakt gaat worden (filmpjes, teksten, audio tour, etc), aan welke randprogrammering (educatie, stadswandelingen, lezingen etc.) gedacht wordt, in grote lijnen hoe bezoekers gaan worden geworven en welke mogelijkheden er zijn om het project te financieren.

uiterlijk 27 maanden voor beoogde openingsdatum: VASSTELLING SYNOPSIS TENTOONSTELLINGSPLAN
DOOR: Redactie.

uiterlijk 24 maanden voor beoogde openingsdatum: RESULTAAT INHOUDELIJK ONDERZOEK NAAR THEMA
De verschillende elementen van de synopsis zijn nu nader onderzocht. Op basis van eerste verkennende contacten met fondsen of sponsors wordt nu een inschatting gemaakt van de haalbaarheid van de financiering. Besloten wordt of op de ingeslagen weg moet worden voortgegaan, of dat het plan (drastisch) moet worden aangepast. Bij een positief resultaat kunnen vanaf nu de aanvragen bij fondsen worden voorbereid en wordt de synopsis de komende twee maanden omgewerkt naar een gedetailleerd projectplan.

uiterlijk 22 maanden voor beoogde openingsdatum: VOORLOPIG BESLUIT TENTOONSTELLINGSPLAN
Op basis van het gedetailleerde projectplan wordt besloten om op de ingeslagen

weg voort te gaan. Aanvragen voor financiële bijdragen van fondsen en sponsors kunnen vanaf nu worden opgesteld.

uiterlijk 18 maanden voor beoogde openingsdatum: **DEFINITIEF BESLUIT en START VAN DE PRODUCTIE**

Het betreft hier alle elementen van het proces, zoals redactie en ontwerp van de expositie, organiseren collectie, productie van overdrachtsmiddelen in de expositie, organisatie randprogrammering en educatie, redactie en productie publicaties, beheer social media, voorbereiding opening, etc.

DOOR: Het definitieve besluit wordt genomen door het bestuur op voorspraak van de redactie en de projectleider. Algemene coördinatie van het verdere proces: projectleider. Of de redactie vanaf nu nog een rol heeft hangt af van de omvang en complexiteit van het project en het aantal betrokken (samenwerkings-) partners.

+++ O P E N I N G +++

tijdens looptijd expositie: **RANDPROGRAMMERING**

DOOR: Afhankelijk van de omvang en complexiteit en aantal betrokken (samenwerkings-)partners: projectleider en/of betaalde medewerkers en/of vrijwilligers.

Einde looptijd expositie: **ONTMANTELING/AFWIKKELING**

DOOR: Afhankelijk van de omvang en complexiteit en aantal betrokken (samenwerkings-)partners: projectleider en/of betaalde medewerkers en/of vrijwilligers.

12.3 jaarcyclus programmering

In het hiernavolgende hoofdstuk 'Huisvesting' ga ik in op het proces rond de verbetering van de huisvesting van HVM en Museum Maassluis. Die verbetering moet onder andere leiden tot de mogelijkheid om meer en vooral grotere exposities te organiseren. Dat draagt bij aan de slagkracht en daarmee aan het aantal bezoekers. Voorwaarde is wel onder meer dat afstemming en samenwerking plaatsvindt met andere aanbieders in Maassluis. En omdat het enige tijd zal duren voordat de er sprake is van een optimale synchronisatie, raad ik aan om hier nu snel mee te beginnen. Doel is een evenwichtig lange termijn expositie- en evenementenprogramma dat afgestemd is met de citymarketing. Met name het

Sleepvaartmuseum en Museum Maassluis kunnen samen exposities organiseren rond dezelfde thema's. Dat is met name in het zomerhalfjaar voor beide musea interessant. Een jaarcyclus in Museum Maassluis zou er de komende jaren dan bijvoorbeeld als volgt uit kunnen zien:

Programmering Dijkzaal en Entreehal:
Permanente tentoonstelling 'Geschiedenis van Maassluis'.

Programmering Tuinzaal, De Vries Kabinet, Podiumzaal, museumtuin:
+ Begin Paasvakantie tm Furieade (begin oktober):
Zomertentoonstelling in combinatie met een zomertentoonstelling in het Sleepvaartmuseum rond hetzelfde thema.

Belangrijkste doelgroep: toeristen, inwoners en verblijfsrecreanten uit regio Metropoolregio Rotterdam.

Marketing en communicatie: in nauwe samenwerking met Ervaar Maassluis.

De tentoonstelling bestaat uit twee delen in respectievelijk Museum Maassluis en het Sleepvaartmuseum en sluit aan bij cultuurhistorische elementen in de buitenruimte (stadswandelingen!) in Maassluis. Om met de beperkte ruimte in Museum Maassluis zoveel mogelijk vierkante meters te beschikken, worden in Museum Maassluis in deze periode alle 'benedendijkse' ruimtes ingezet voor dezelfde presentatie. Mogelijk kan de expositie worden uitgebreid met het gebruik van andere ruimtes in de stad, zoals het Witte Kerkje.

+ Begin oktober tm einde Kerstvakantie:
Wintertentoonstelling.
Belangrijkste doelgroep: Inwoners uit de Metropoolregio en daarbuiten die geïnteresseerd zijn in kunst, cultuur, geschiedenis en musea.

Marketing en communicatie: Al dan niet in samenwerking met Ervaar Maassluis via kanalen die deze doelgroep bereiken: uitnodigingen aan de pers, social media, artikelen in vaktijdschriften, expositieladders, etc.

Het thema kan aansluiten bij een typisch Maassluis' onderwerp, maar dat is niet noodzakelijk. In de tentoonstelling kan gebruik gemaakt worden van eigen

collectie van het, van kunst van lokale kunstenaars, of van bruiklenen, maar dat hoeft niet.

Om met de beperkte ruimte in Museum Maassluis zoveel mogelijk vierkante meters te beschikken, worden in Museum Maassluis in deze periode alle 'benedendijkse' ruimtes ingezet voor dezelfde presentatie. Mogelijk kan de expositie worden uitgebreid met het gebruik van andere ruimtes in de stad, zoals het Douanehuisje en het Witte Kerkje.

+ Half januari begin paasvakantie:

Voortzetting wintertentoonstelling en/of tentoonstelling over een lokaal thema, zoals (een deel van) een venster uit de Canon met een meer lokale betekenis, een thema met werk van kunstenaars, en/of beelden van een bepaalde historische locatie of gebeurtenis in Maassluis.

Belangrijkste doelgroep: inwoners van Maassluis. In deze periode is het niet nodig om alle ruimtes benden voor één presentatie te gebruiken en kan er bijvoorbeeld in het De Vries Kabinet iets anders geprogrammeerd worden dan in de Tuinzaal.

Marketing en communicatie: lokale media.

13 Huisvesting

13.1 Huidige huisvesting Zuiddijk

13.1.1 Locatie

Het gebouw aan de Zuiddijk ligt voor toeristen net 'buiten de loop', waardoor waarschijnlijk bezoekers worden gemist. Met een verbinding van de programmering van het museum met andere locaties, met name het Sleepvaartmuseum, is dat enigszins te verhelpen.

13.1.2 Collectiedepot

Zowel voor de HVM als voor het museum is er onvoldoende ruimte voor collectieopslag. De kans is klein dat een eventuele toekomstige reductie van het aantal (kunst-)voorwerpen in de museumcollectie (zie hoofdstuk De museumcollectie) op afzienbare termijn substantiële ruimtewinst zal opleveren.

13.1.3 Werkplekken

Het museum en de HVM hebben beide de beschikking over een te klein kantoor. Het kantoor van de HVM is erg slecht bereikbaar.

13.1.4 Expositieruimte

Er is nu ongeveer 180 vierkante meter netto expositieruimte beschikbaar. Bij gebruik van de Dijkzaal als ruimte voor permanente exposities -zoals nu blijft er 'benedendijks' ongeveer 100 vierkante meter netto over. Voor een expositieprogramma dat meer bezoekers aantrekt, zou er minimaal ongeveer 200 vierkante meter extra moeten worden gegenereerd, zodat het totaal uitkomt op minimaal ongeveer 400 vierkante meter expositieruimte. Deze getallen zijn netto, dus exclusief verkeersruimtes en andere publieksruimtes, zoals vergaderruimtes, garderobe, toiletten, entree, etc en exclusief 'backoffice' functies, als kantoor, collectiedepot en materiaalopslag.

13.1.5 Publieksfunctie HVM

Een van de redenen om in te trekken bij het museum is dat de HVM graag de functie van een Historisch Informatiepunt zou creëren: een plek waar bezoekers binnen kunnen lopen en, eventueel geassisteerd door een medewerker, op zoek kunnen naar historische informatie. Op zichzelf is het denkbaar, of misschien zelfs aan te bevelen dat een expositie wordt ingericht over de geschiedenis van Maassluis waarmee deze bezoekerscentrum-functie is geïntegreerd. Maar de Dijkzaal is voor een aansprekende combinatie van deze twee functies eigenlijk te klein.

13.1.6 Ruimtegebrek

Samengevat is het dus om meerdere redenen belangrijk dat meer vierkante meters worden gecreëerd. Zeer waarschijnlijk kunnen er alleen voldoende vierkante meters publiekruimte worden gerealiseerd als een interne verbouwing wordt gecombineerd met het tot stand brengen van een collectiedepot en materiaalopslag op een andere locatie dan het gebouw aan de Zuiddijk. Daarbij moet gedacht worden aan een (relatief goedkope) bedrijfsruimte, die veiligheids- en klimaat-technisch moet voldoen aan een hoge standaard. Gestreefd wordt naar een kleine, relatief goedkope operatie, die voor de komende paar jaar soelaas biedt.

13.2 Gezamenlijke huisvesting

In de gesprekken voor dit rapport is door meerdere gesprekspartners voorgesteld om een nieuw onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheid om huisvesting onder één dak te realiseren voor gezamenlijke instellingen. Vanzelfsprekend werd daarbij gerefereerd aan de periode van ongeveer drie jaar waarin dit eerder is geprobeerd in het toen leegstaande Sanofipand aan de Buitenhaven, inmiddels Hotel Maassluis. Dit proces heeft weliswaar niet het gewenste resultaat opgeleverd, maar wel werd toen duidelijk dat voor gezamenlijke huisvesting een breed draagvlak bestaat.

Destijds werd gedacht aan het gezamenlijk huisvesten van de HVM, het (toen nog Gemeente-) museum, het Sleepvaartmuseum, de Kunst en Cultuur Academie Maassluis, de stichting Kunstitleen en het Albeda-college. Inmiddels lijkt een focus raadzaam op gezamenlijke huisvesting voor alleen de ergoedinstellingen: HVM, Museum Maassluis, Nationaal Sleepvaartmuseum en Historische Werf. Afhankelijk van de locatie, de mogelijkheden en wensen is ook het onderbrengen van Ervaar Maassluis in deze huisvesting een goede optie. Het combineren van een museumfunctie met een toeristisch informatiepunt komt op veel plaatsen in Nederland voor.

Als de gemeente of andere partners nu een heroriëntatie op gezamenlijke huisvesting zouden wensen, adviseer ik om dat alleen parallel aan en/of aansluitend op het ontwikkelen van een gezamenlijke programmering te doen. Gezamenlijke huisvesting zal immers sowieso op z'n vroegst pas over een aantal jaren een feit zijn. En gezamenlijke programmering biedt de best denkbare basis voor toekomstige gezamenlijke huisvesting.

14 Gesprekspartners

Marten van den Bijlaard, vrijwilliger Museum Maassluis

Laurens Blom, bestuurslid Vereniging Vrienden van het Museum Maassluis

Jaap Boon bestuurslid Vereniging Vrienden van het Museum Maassluis

Edwin Broekhart secretaris Historische Vereniging Maassluis

Corine Bronsveld-Snoep, wethouder Cultuur Gemeente Maassluis

Rose Concolato, beleidsmedewerker cultuur en cultureel erfgoed Gemeente Maassluis

Herman Dibbetz, vrijwilliger Museum Maassluis

Bert van Diepstraten, vrijwilliger Museum Maassluis

Hans Eijsackers, secretaris Stichting Museum Maassluis en bestuurslid Vereniging Vrienden van het Museum Maassluis

Wendy Hofman City marketeer Ervaar Maassluis

Stichting Promotie Maassluis

Pieter van Houten Pz, conservator/betaald medewerker Museum Maassluis

David van der Houwen, voorzitter Stichting Maassluise Kunstenaars, oud-wethouder

Henk Kal, bestuurslid Vereniging Vrienden van het Museum Maassluis

Friedie Kloen, oud-medewerker Museum Maassluis en kunstenaar

Gini Knippenberg, vrijwilliger Museum Maassluis

Victor Knippenberg, voorzitter Vereniging Vrienden van het Museum Maassluis en bestuurslid Stichting Museum Maassluis

Angela Kok, Cultuurmakelaar Gemeente Maassluis

Anita van der Kooij, vrijwilliger Museum Maassluis

Manja Korving, vrijwilliger Museum Maassluis

Coby Lammers, oud-voorzitter Vrienden, kunstenaar, oud lid Culturele Raad, oud raadslid, lid Adviesraad Samenlevingszaken Maassluis

Gerrit Langelaar, voorzitter Stichting Sleeboothaven Maassluis

Leo Lauwaars, voorzitter Academie voor Kunst en Cultuur in Maassluis, oud initiatiefnemer Cultuurhuis Maassluis

Henny van Leeuwen, secretaris Stichting Maassluise Kunstenaars

Wim de Lege, penningmeester Historische Vereniging Maassluis

Ingrid Luijendijk, vrijwilliger Museum Maassluis

Wim van Lummel, vrijwilliger Museum Maassluis

Wim Maagendburg, oud teamleider afdeling Welzijn Gemeente Maassluis

Ruud Mank, beleidsambtenaar Kunst en Cultuur Gemeente Maassluis

Thomas Mestrini, beleidsmedewerker Economie, Gemeente Maassluis

Jack Moerman, vrijwilliger Museum Maassluis, kunstenaar

Gonny van den Nouwelant, bestuurslid Stichting Maassluise Kunstenaars en kunstenaar

Mick Otten, bestuurslid Stichting Maassluise Kunstenaars en kunstenaar

Hans Ploeg, voorzitter Stichting Museum Maassluis

Jan Pool, vrijwilliger Museum Maassluis

Marcel van Raaij, voorzitter Culturele Raad Maassluis

Caroline Schillemans, medewerker Educatie en Tentoonstellingen/betaald medewerker Museum Maassluis

Henk van der Sluis, vrijwilliger Museum Maassluis
Marianne Soors bestuurslid Vereniging Vrienden van het Museum Maassluis en vrijwilliger Museum Maassluis

Pieter Stamperius, oud-bestuurslid Museum Maassluis en oud bestuurslid Vrienden

Liesbeth van der Star, vrijwilliger Museum Maassluis

Ella Steenhouwer, vrijwilliger Museum Maassluis

Jan Steenhouwer, vrijwilliger Museum Maassluis

Lelia van der Tak, bestuurslid Vereniging Vrienden van het Museum Maassluis

Kees Tempelaars, vicevoorzitter Historische Vereniging Maassluis

Aart Quak, vrijwilliger Museum Maassluis

Gertjan van der Velden, voorzitter Historische Vereniging Maassluis

Ineke Vink, hoofdredacteur Historische Vereniging Maassluis

Jacques Visker, adviseur Erfgoed en stadsgids

Historische Vereniging Maassluis

Rien Vergeer, secretaris Stichting Nationaal Sleepvaart Museum

Dick van Wassenaar, vrijwilliger Museum Maassluis

Ada van der Wel, medewerker Ervaar Maassluis, St. Promotie Maassluis

Emma de Zanger-Russell, lid Culturele Raad Maassluis

15 Bronnen

Ondernemingsplan Museum Maassluis 2013 – 2017. september 2013

Financiële jaarrekening 2018 Historische Vereniging Maassluis

Collectieplan Museum Maassluis 2017. conceptversie juni 2016

Waar droom ik van als ik naar de toekomst van het museum probeer te kijken.
De museumdroom van Caroline en Pieter. Caroline Schillemans, Pieter van Houten 28 november 2018 interne notitie

Naar een stip op de Horizon. Hans Ploeg, Hans Eijsackers december 2018 interne notitie

HVM Museum Maassluis - Uitbreiding Museum Maassluis. tekening Gertjan van de Velden 2018

Canon van Maassluis. Historische Vereniging Maassluis ISBN 978 90 81233521 / <https://www.entoen.nu/nl/page/31213/canon-van-maassluis>

Voorstel productie Bidboek voor een nieuwe tentoonstelling. Coöperatie MuseumMakers, Eric Duyvis, Kors de Waard oktober 2018

Starnotitie cultuurvisie Maassluis. DSP-groep 2014

'Alles stroomt, niets blijft hetzelfde', Cultuurvisie Maassluis 2015-2020. gemeente Maassluis 16 september 2015

Jaarverslag 2017 Culturele Raad Maassluis

Werkplan 2019 Culturele Raad Maassluis

<https://allecijfers.nl/gemeente/maassluis/>

Economische visie Maassluis 2015-2025. gemeente Maassluis, Wethouder Economische Zaken, Financiën, Milieu, P&O en Communicatie

'Samen Maassluis' Investeren in een duurzame toekomst. Coalitieakkoord 2018-2022 CDA VVD PvdA D66

Metropoolregio Rotterdam Den Haag, een maatschappelijk gebiedsprofiel. Tympaan, publicatienummer 814 oktober 2018 Beleidsplan Stichting Maassluise Kunstenaars 2018-2022. 12 juni 2018

Beleidsplan 2018-2023. Stichting Sleepboothaven Maassluis

Het Cultuurhuis staat in Maassluis. Leo Lauwaars, Brochure September 2011

MuseumMonitor 2019. Infosheet

Verhaallijn De Gouden Eeuw. NBTC Holland Marketing Infosheet

Verhaallijn Nederland Waterland. NBTC Holland Marketing Infosheet

Ontgrenzen en verbinden, Naar een nieuw museaal bestel. Raad voor Cultuur 2013

Info inkomend toerisme: <http://magazine2025.nbtc.nl/nl/magazine/5982/736026/cover.html>
Info toekomst toerisme: <http://magazine2025.nbtc.nl/nl/magazine/5982/736026/cover.html>
Kerncijfers verblijfsbezoek: http://kerncijfers.nbtc.nl/nl/magazine/8374/764183/inkomend_verblijfsbezoek.html

Toerisme in perspectief 2019. NBTC.NL

Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2018 deel 2.
PleisureWorld NRIT, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en CELTH, Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality ISBN: 978-94-91625-08-4

'Het culturele leven' 10 culturele domeinen bezien vanuit 14 kernthema's. Sociaal en Cultureel Planbureau 2018 ISBN 978 90 377 0890 5

'Meer dan waard' De maatschappelijke betekenis van musea. DSP-groep en de Nederlandse Museumvereniging 2011 ISBN/EAN: 978-90-807035-7-5

Handreiking voor het schrijven van een collectieplan. Instituut Collectie Nederland en Stichting Landelijk Contact van Museumconsulenten 2008 ISBN 978-90-72905-52-9

Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO). Museumvereniging 2016

Grenzeloos Museum met Wortels in Rijswijk. Beleidsplan 2013-2018 Museum Rijswijk

STAAG

museummakers →